

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KADIN ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**FEMİNİZMİN TÜRKİYE'DEKİ ALGISI:
TÜRKİYE'DE YAŞAYAN 18 YAŞ VE ÜZERİ
BİREYLERİN FEMİNİZM ALGILARI VE
TANIMLARI**

Yeliz Banu ERİLTUTMUŞ

2501220185

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Yüksel Kırımlı

İSTANBUL, 2025

ÖZ

FEMİNİZMİN TÜRKİYE’DEKİ ALGISI: TÜRKİYE’DE YAŞAYAN 18 YAŞ VE ÜZERİ BİREYLERİN FEMİNİZM ALGILARI VE TANIMLARI

Yeliz Banu ERİLTUTMUŞ

Bu çalışma, Türkiye’de feminizmin toplumsal algısını anlamaya yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. 18 yaş ve üzeri 477 bireyle yapılan nicel araştırmada, katılımcıların feminizmle ilgili farkındalık, bilgi düzeyi, tanım ve tutumları değerlendirilmiştir. Araştırmada çevrimiçi anket tekniği kullanılmış; katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim, bölge ve ideolojik kimliklerine göre kırılımlı analizler yapılmıştır. Bulgular, feminizmin yaygın olarak “kadın haklarını savunan” ya da “kadın-erkek eşitliğini amaçlayan” bir hareket olarak tanımlandığını; ancak erkek katılımcılar ve muhafazakâr kimlik taşıyan bireyler arasında “erkek düşmanlığı” gibi olumsuz çağrışımların da mevcut olduğunu göstermiştir. Ayrıca, “feminist” olarak tanımlanmak çoğunlukla olumlu ya da nötr karşılanmakla birlikte, birçok kişi feminizmin ilkelerine katıldığını belirtse de kendini feminist olarak tanımlamaktan kaçınmaktadır. Çalışma, feminizmin toplumda hâlâ çok boyutlu ve kimi zaman çelişkili şekilde algılandığını ortaya koymakta, bu kavramın daha doğru anlaşılması için kapsamlı bir bilgilendirme ihtiyacına işaret etmektedir.

Anahtar kelimeler: Feminizm, toplumsal algı, kadın-erkek eşitliği, tanımda yanlış yorumlama, cinsiyet kimliği

ABSTRACT

PERCEPTION OF FEMINISM IN TURKEY: DEFINITIONS AND PERCEPTIONS OF INDIVIDUALS AGED 18 AND OVER LIVING IN TÜRKİYE

Yeliz Banu ERİLTUTMUŞ

This study aims to explore the public perception of feminism in Turkey. Based on a quantitative survey conducted with 477 individuals aged 18 and over, the research investigates awareness, knowledge, definitions, and attitudes toward feminism. An online questionnaire was administered, and results were analyzed across demographic variables such as gender, age, education, region, and ideological identity. Findings show that while feminism is commonly defined as “a movement advocating women’s rights” or “promoting gender equality,” a significant number of male and conservative participants perceive it negatively, associating it with “man-hating.” Moreover, even though many respondents agree with the principles of feminism, they hesitate to identify themselves as feminists. The results indicate that feminism remains a multidimensional and sometimes contradictory concept in Turkish society. The research underlines the need for broader educational efforts to address misunderstandings and foster a more accurate and inclusive understanding of feminism.

Key words: Feminism, social perception, equality between men and women, misinterpretation in the definition, gender identity

ÖNSÖZ

Antik Yunan filozofu Aristoteles, “Türden ilk sapma, erkek yerine bir dişinin doğmasıdır” (Perez, 2021, s. 17) diyerek kadının varlığını "türden ilk sapma" olarak tanımlamıştır. Bu tanımlamamın karşılığı, MÖ dördüncü yüzyılda, kadın cinsiyetini erkek cinsiyetinden bir eksiklik olarak görmektedir. Aristoteles'in bu görüşü, tarih boyunca kadınların toplum içindeki yerini belirlemede temel bir argüman olarak kullanılmış ve kadınların sıklıkla erkek normlarına uymak zorunda oldukları bir düzenin savunucusu olmuştur. Toplumda hizalanma, kadına göre değil erkeğe göre gerçekleşmiştir. Başka bir deyişle, referans noktası erkek olmuştur.

Ancak, bu düşünce sistemine karşı çıkışın temsilcisi olan feminizm, kadınların bu tür ataerkil normlara karşı mücadele etmesini sağlamış ve kadın haklarının, eşitliğin ve özgürlüğün savunucusu olmuştur. Aristoteles'in bahsettiği "türden ilk sapma" yaklaşımı, feminizmin ortaya çıkma gerekçelerini anlamak adına önemli bir noktadır. Kadınların sadece erkek normlarına uymak zorunda olmadıklarını, kendi kimliklerini ve potansiyellerini keşfetme hakları olduğunu savunarak, feminizm bu ataerkil düşünce sistemini sorgulamış ve değişime zorlamıştır.

Toplumsal cinsiyet, kadın hareketi ve feminizm şemsiyesi altında yapılan birçok çalışma olmakla birlikte Türkiye’de salt, yalın, sadece feminizmin ne anlama geldiğini anlamak ve anlamlandırmak için benimle bu yolculuğa çıkan, beni yönlendiren, değerli yorumları ile ufkumu açan ve sayesinde çalışmamı zenginleştiren değerli tez danışmanım Prof. Dr. Yüksel Kırımlı’ya teşekkürü bir borç bilirim.

Eşitliği savunan tüm insanlara...

Yeliz Banu Eriltutmuş

İSTANBUL, 2025

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTARCT	iii
ÖNSÖZ.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vii
GRAFİKLER LİSTESİ.....	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

FEMİNİZMİN KAVRAMSAL VE SOSYO-POLİTİK ANALİZİ TANIMLAR, ALGILAR, VE TOPLUMSAL GERÇEKLİK

1.1. Feminizm Savunmaları.....	4
1.1.1 Dünyada Feminizm Tarihine Kısa Bir Bakış.....	5
1.1.2. Türkiye’de Feminizm Tarihine Kısa Bir Bakış	7
1.2. İstatistiklerle Kadın	7
1.3. Feminizm Tanımlamaları	10

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırma Metodu.....	13
2.2. Veri Toplama Aracı	13
2.3. Örneklem	14
2.4. Katılımcı Profili.....	19
2.4.1. Cinsiyet Dağılımı.....	19

2.4.2. Yaş Dağılımı.....	20
2.4.3. Eğitim Durumu.....	20
2.4.4. Medeni Durum.....	21
2.4.5. İdeolojik/Siyasi/Kültürel Kimlik.....	22
2.4.6. Yaşanılan İl Kırılımı.....	22
2.4.7. Coğrafi Bölge Dağılımı (İBBS-1).....	23

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULARIN YORUMLANMASI

3.1. Araştırma Yöntemi.....	24
3.2. Grafikleri Okuma	24
3.3. İdeolojik/Siyasi/Kültürel Kimlik ve Bileşenler	25
3.4. Feminizm Terimine Aşinalık ve Bilgi Düzeyi.....	27
3.5. Feminist Olarak Bahsedilmek.....	29
3.6. Feminizm Tanımları ve Anlamlandırma Biçimi.....	31
3.7. İfadelere Katılım Düzeyi.....	32
3.8. Bir Feminizm Tanımı Sonrası Tutum Değişimi	35
3.9. Feminizmin Toplumsal Etkilerine Dair Algılar	40
3.10. Medyada Feminizmin Temsili	42
3.11. Feminizme Dair Yanlış Algılar ve Sebepleri.....	44
3.12. Feminizmin Yanlış Yorumlanmasına Karşı Çözüm Önerileri	47
3.13. Genel Değerlendirme: Feminizm Algısına Dair Bütüncül Bir Yorum	49
SINIRLILIKLAR.....	53
SONUÇ.....	55
KAYNAKÇA.....	58
EKLER.....	60
ÖZGEÇMİŞ.....	65

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Gelişmekte Olan Ülkelerde Kazancın Cinsiyete Göre Durumu	8
Tablo 2: 2015 Birleşik Krallık ve 2024 Türkiye Sonuçları	10
Tablo 3: Örneklem Detayları	15
Tablo 4: İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflaması (İBBS)	16
Tablo 5: Örneklem Nüfusa Göre Türkiye Bölge Temsiliyeti	19
Tablo 6: Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı	20
Tablo 7: Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	20
Tablo 8: Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	20
Tablo 9: Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Dağılımı	21
Tablo 10: Katılımcıların İdeolojik/Siyasi/Kültürel Kimlikleri	22
Tablo 11: Üç Büyük İl ve Diğer İller Dağılımı	22
Tablo 12: Katılımcıların İBBS-1'e Göre Dağılımı	23
Tablo 13: Feminist Söylemin Eyleme Geçmesi için Yapılabilecekler	39
Tablo 14: Feminist Söylemin Eyleme Geçmesi için Bireysel Çaba	39
Tablo 15: Feminizme Karşı Olma Nedenleri	39
Tablo 16: Feminist Olarak Tanıdıkları	51

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Dünya İstihdam ve Sosyal Görünüm: Mayıs 2024 Güncellemesi	8
Grafik 2: Katılımcıların İdeolojik/Siyasi/Kültürel Kimlikleri	27
Grafik 3: Feminizm Terimi Tanıma	29
Grafik 4: Feminizm Terimi Bilgi Düzeyi.....	29
Grafik 5: İltifat/Hakaret/Doğal Tanımlama Çerçevesinde Feminizm.....	31
Grafik 6: Feminizmi Tanımlama.....	32
Grafik 7: Feminizm Çerçevesinde İfadelere Katılım Düzeyi	35
Grafik 8: Feminizm Tanımı Öncesi Kabul.....	38
Grafik 9: Feminizm Tanımı Sonrası Kabul.....	38
Grafik 10: Feminizmin Etkileri	42
Grafik 11: Medya ve Feminizm	44
Grafik 12: Feminizm Algısı	45
Grafik 13: Feminizmin Yanlış Algı Nedenleri	47
Grafik 14: Feminizmin Yanlış Algı Çözümleri.....	49

GİRİŞ

Savaş zamanları hariç tutulduğunda dünya nüfusunun yarısını kadınların yarısını erkeklerin oluşturduğunu buna rağmen kadınların ne tarih sayfalarında ne bilimsel çalışmalarda ne de gündelik hayatta dünyada var oldukları nispette anılmadıklarını biliyoruz. Bu konu ve bu çerçevede hazırlanmış sayısız değerli ve bilinç yükseltici çalışmalar mevcut. Bir bakıma her anlamda veri kaybına uğramış, başka bir deyişle görünmez kılınmış olan kadınların dahil olduğu bilim, siyasi, sanat, daha doğrusu dünya tarihi, araştırmacılar ve akademisyenler tarafından görünür kılmıyor. Dünyada kadınlar, kayıtlarda veri olarak görünen, kitlesel olarak 18. Yüzyılın sonunda tarih sahnesinde hak arayışına çıkmışlardır. Türkiye’de ise, aslında tarih olarak Osmanlı Devleti demek daha doğru olur, 19. Yüzyılda kadın hareketleri görünür, duyulur olmuştur.

Bugünkü Türkiye ve hatta Osmanlı da düşünülürse, feminizm teriminin yüz yılı aşan bir geçmişi olduğundan bahsetmek doğrudur. Osmanlı başlangıçta “nisaiyyun”u kullanmıştır. Kadın hareketinin II. Meşrutiyet yıllarında verdiği mücadelenin sonucu feminizm dilimizde yer etmiştir (Toprak, 2019). Bu yıllarda toplum bu terime ve hatta bu görüşe karşı çıkmıştır. Dr. İsmail Kenan¹ feminizmi verem, sıtma, frengi gibi bir hastalık, bir toplumsal hastalık olarak tanımlamıştır. Cumhuriyet’in ilk yıllarında hekim taifesinden bir aydın olan Dr. İsmail Kenan’a yer vermemin nedeni, o tarihte bir aydının, bir hekimin bile kadın hak arayışına karşı bakış açısını belirgin kılmaktır. Dr. İsmail Kenan, Cumhuriyet’in ilk yılında yayınladığı “İçtimai Hastalıklar” adlı kitabında feminizmi verem sıtma frengi gibi halkın sağlığını tehdit eden emraz ı içtimaiye bugünkü dille “toplumsal hastalıklar” arasında yer vermiştir. Hekimin feminizm hakkında düşünceleri şöyledir:

“İçtimai emrazdan diğer birisi de feministliktir. Senelerden hatta asırlardan beri yapamadığı terakkiyi feministlik bu beş sene zarfında

¹ Dr. İsmail Kenan: Türk Halkını bilinçlendirme adına ortaya konmuş olan önemli eserlerden birisi olarak kabul edilebilecek Doktor İsmail Kenan’ın İçtimai Hastalıklardan Tahaffuz ve Vikaye Çareleri isimli eseri perspektifinde veba ve vebadan korunma yolları incelenmiştir. Özlü, Z., & Çay, M. M. (2021). Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Salgın Hastalıklardan Veba ile Mücadele: Doktor İsmail Kenan’ın “İçtimai Hastalıklardan Tahaffuz ve Vikaye Çareleri” İsimli Eserine Göre. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 20(2), 921-929. <https://doi.org/10.21547/jss.787772>

yapmıştır. Kadınların feminist oldukları hakkında söylenen sözler doğru değildir. Kadınlar kadınlaşmıyor...fakat erkekleşiyorlar. Bütün şubat ve devaire, ticarethanelere, fabrikalara darülfünunlara, müessesata girmekle beşeriyet nüfus itibarıyla pek fazla zarar görmektedir. Kadınlar erkeklereşirken, çocuk dünyaya getirmeyi değil, fakat çocuk düşürmeyi ve hamile kalmamayı düşünüyorlar. Gebe kalarak yaşamak onlara ağır geliyor: Gebe kaldıkları müddet esnasında doğumdan sonra da kaybettikleri iş saatlerini düşünüyorlar. Kadınlar para kazanmanın işe girip çalışmanın zevkini almışlar. Bu zevk ile beraber müstakil yaşamak, hâkim yaşamak hisleri onlarda bugün en fazla gelişen hislerdendir. Onlar hayata bu suretle atılırken heyet-i içtimaiyye büyük zarara dûçar oluyor. Kadınlar şimdi düşünmüyorlar ki her şeyden evvel anadırlar. Harp filvaki erkek kullarını mahvetti. Erkek nüfusu pek çok azalmıştır. Kadın hayatını kazanmakla en mühim vazifelerini ihmal ediyor... Bu hususta memleketin saadetini düşünen aziz kadın hemşire ve valilerimiz kız evlatlarını bir hakiki anne yetiştirmeye gayret etmelidir. Bugün bu cereyanlar yeni iken bunlara karşı kız mekteplerinde, kız ve kadın müesseselerinde Avrupa'nın nesli çürüten fena prensipleriyle mücadele edelim. Ve onları memleketimize sokmamağa bütün kuvvet ve iktidarımızda çalışalım. Çünkü harap olan sefalet ve felaketten felakete sürüklenen şu zavallı yurdumuza yazık oluyor.” (Toprak, 2019)

Kadınların hak arayışı, toplumun geneline, kurtulunması, yok edilmesi gereken bir hastalık gibi sunulmuştur. Yukarıda yer verilen o zamanki hâkim görüş, bugün bir aydın ya da kanaat önderi tarafından bu netlikle dile getirilmese de gerek satır aralarında gerekse de yaşam pratiklerinde (ki bu yaşam pratiklerine medyanın da rolü azımsanmaz) bu görüşün aramızda olduğunu ve bizimle yaşayan bir varlık olduğunu ifade etmek yanlış olmaz. Zira kadınların bilimden siyasete kadar birçok alanda dışlandığı, bedensel ve zihinsel kapasitelerinin tarih boyunca yanlış yorumlandığına dair eleştirel bakış bugün hâlâ güncelliğini korumaktadır. Angela Saini (2022), bilimsel bilginin bile kadınlara dair önyargılarla nasıl şekillendiğini ortaya koyarak, kadınların görünmezliğinin sadece kültürel değil, aynı zamanda bilimsel bir inşa olduğunu vurgular. O yıllardan bu zamana yüz yılı aşkın bir süre geçmesine rağmen feminizm ne anlatıyor, feminizmden ne anlaşılıyor sorularının yanıtını bu tezin ilerleyen bölümleri gösterecektir.

Bu tezin temel amacı, Türkiye'de feminizmin algılanmasıyla ilgili toplumsal görüşleri anlamak ve analiz etmektir. Araştırmalarda sıkça kullanılan bir yöntem olan anket tekniği aracılığıyla, Türkiye'de farklı toplumsal grupların feminizm hakkındaki düşünce ve algılarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda, katılımcıların yaşadıkları bölgeler dahil olmak üzere kişisel birikimleri, ideolojik görüşleri, cinsiyet kimliği ve eğitim seviyeleri gibi faktörlerin feminizm algısı üzerindeki etkilerini incelemek, tezin temel odak noktalarından birini oluşturmuştur.

Ayrıca bu tez, katılımcıların feminizme ilişkin duygu, bilgi ve tutumlarını değerlendirerek Türk toplumundaki genel feminizm algısını daha iyi anlamayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede, katılımcıların feminizmle ilgili önceki bilgi düzeyleri, medya etkileşimleri ve sosyal çevreleri gibi faktörlerin feminizm algısındaki etkileri incelenecektir.

Son olarak, bu tez, feminizmin toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesindeki rolünü vurgulayarak, toplumun feminizme yönelik olumlu veya olumsuz tutumlarının arkasındaki nedenleri daha iyi anlamayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, feminizmin toplumsal, kültürel ve ekonomik etkilerini belirlemek ve feminizmin yanlış anlaşılmasının temel sebeplerini ortaya koymak, tezin genel hedefleri arasında yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

FEMİNİZMİN KAVRAMSAL VE SOSYO-POLİTİK ANALİZİ: TANIMLAR, ALGILAR VE TOPLUMSAL GERÇEKLİK

1.1. Feminizm savunmaları

Feminizm savunmaya muhtaç olan bir tanım mıdır? Feminizm bir iltifat mıdır? Bir hakaret midir? Yoksa doğal bir tanımlama mıdır? Araştırma sorularından bir tanesi olan bu soru tezin bulgular bölümünde ayrıntılı (demografik kırılımlar, politik-siyasi görüş kırılımı) olarak irdelenecektir. Peki, feminizm tanımının ya da feminist bir kişinin kendini feminist olarak tanıttıktan sonra kendini savunması ya da neden kendini feminist olarak tanımladığını açıklaması gerekli midir? Yazılı bu şekilde bir kural, bir kaide olmamasına rağmen yaşadığımız pratiklerden feminist olarak kendini tanıtan kişinin bir açıklama yapması beklendiğini gözlemliyoruz. 1989 yılında Türkiye’deki ilk Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi’ni İstanbul Üniversitesi’nde kuran Prof. Dr. Necla Arat, kadınların hala büyük bir çoğunluğunun feminizm kavramını duymamış ya da duysa bile ne ifade ettiğini anlayamamış olduğunu, buna rağmen feminizmin Türkiye’de son on yılın sıcak konularından birisi olduğunu söylüyor. (Arat, 2022, s. 21)

Bir diğer bakış açısı ise, günümüzde kadınların otuz yıl öncesine kıyasla artık her şeyi (!) yapabildikleri, bunun kadın hareketi sayesinde kazanıldığı ancak artık çok da gerekli olmadığı; çünkü kadın haklarının yasalarla korunduğu yönündedir. Buradan dem vurarak sadece kadın değil insan haklarının korunması gerektiğini savunan görüş de az değildir. François Collin’in 2015 yılında Dipnot Yayınları’nda yayımlanan ve Gülnur Acar Savran’ın aslından çevirdiği “Feminist Güzergâh” isimli kitabında 2004 yılında François Collin ile bir kadın hekim arasında geçen konuşma:

“Bu yaz, Quebec’teki Feminist Yaz Üniversitesi’ne giderken uçakta karşılaştığım bir kadın (kendisi hekimdi, kırk yaşlarındaydı, açık, sosyal ilişki kurmaya yatkın birisiydi; kocası çocuklara bakmak için evde kalmayı tercih etmişti. Bana şöyle dedi: Tamam, feminizm son otuz yılda

kadınlar için çok önemli şeyler yaptı ve kadın haklarının hala hiçe sayıldığı bazı ülkelerde gerekli. Ama, burada, içinde yaşadığımız Batı toplumlarında, 2004 yılında feminizm hala ne işe yarayabilir?”

Hiç kuşku yok ki, otuz yıl önce de Quebec’e giderken bir uçakta halinden memnun bir doktor kadınla rastlaşabilirdiniz. (Collin & Kaufer, 2015)

Kadın hekimin ifade ettiği gibi hakları yasalarla korunan toplumlarda kadınların sorunları ya da sorunları da bir kenara bırakalım emek hakları pratikte erkekler ile eşit midir?

1.1.1. Dünyada feminizm tarihine kısa bir bakış

Feminizm, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin sorgulanması ve kadınların bireysel, toplumsal, ekonomik ve siyasal alanlarda erkeklerle eşit haklara sahip olması için verilen mücadelelerin ortak adıdır. Tek bir feminizmden değil, tarihsel bağlama, kültürel kodlara ve siyasal zemine göre şekillenmiş çoğul feminizmlerden söz etmek gerekir (Rochefort, 2019).

Feminizm tarihsel olarak genellikle dört dalga üzerinden sınıflandırılır:

Birinci Dalga (19. yy sonu–1920’ler): Hukuksal Eşitlik Mücadelesi

Kadınların seçme-seçilme hakkı, eğitim hakkı ve yasal eşitliği ön plana çıkaran bu dönemde, Olympe de Gouges (1791) ve Mary Wollstonecraft gibi öncüler, kadınların birey olarak tanınmasını savunmuştur. Batı’da bu dalga, kadınlara oy hakkı verilmesiyle (ör. ABD, 1920) belirginleşmiştir.

İkinci Dalga (1960’lar–1980’ler): Beden ve Emek Politikaları

Kadınların özel alan deneyimlerinin siyasal olduğu fikri bu dönemde ön plana çıkmıştır (“Kişisel olan politiktir”). Feminizmin pek çok farklı şey anlamına geldiği bir yüzyılda Beauvoir *İkinci Cinsiyet*’i yazmıştır; çünkü kadınlar hakkında üretilen “tonlarca budalalık” tan rahatsız olmuştur (Kirkpatrick, 2019). Simone de Beauvoir’un *İkinci Cins* (1949) adlı eseri, kadınların “öteki” olarak konumlandırıldığını tartışır. Bu dönem kürtaj hakkı, doğum kontrolü, ev içi emeğin görünürlüğü gibi konularla öne çıkar.

Üçüncü Dalga (1990'lar–2000'ler): Kimlik, Irk ve Kesişimsellik

Feminizm, bu dönemde yalnızca cinsiyet değil; aynı zamanda **ırk, sınıf, etnisite ve cinsel yönelim** gibi kesişen kimlikleri dikkate alan bir yaklaşıma evrilmiştir. Kimberlé Crenshaw'un kesişimsellik (intersectionality) kuramı bu dönemin teorik altyapısını oluşturur.

Dördüncü Dalga (2010–Günümüz): Dijital Feminizm ve Küresel Hareketler

#MeToo gibi dijital kampanyalar, kadınların kolektif deneyimlerini görünür kılmıştır. Regl yoksulluğu, beden olumlama, trans hakları gibi konular yeni feminist dalganın gündeminde yer almaktadır.

Feminizm, tarihsel gelişimi boyunca çeşitli teorik yönelimler kazanmıştır. Bu çeşitlilik hem mücadele alanlarının farklılaşmasına hem de ideolojik çoğulluğa işaret eder:

Feminizm Türü	Odak Noktası	Temsilciler / Kaynaklar
Liberal Feminizm	Hukuksal eşitlik, bireysel haklar	Betty Friedan, Mary Wollstonecraft
Radikal Feminizm	Patriarka, cinselliğin kontrolü, aile yapısı	Andrea Dworkin, Catherine MacKinnon
Marksist / Sosyalist Feminizm	Emek sömürüsü, sınıfsal eşitsizlik	Silvia Federici, Angela Davis
Postyapısalcı / Postmodern Feminizm	Dil, kimlik ve toplumsal inşa	Judith Butler, Donna Haraway
Siyah Feminizm	İrk, ırksal cinsiyetçilik	Bell Hooks, Audre Lorde
İslami Feminizm	Dini metinlerin kadın hakları ekseninde yorumlanması	Amina Wadud, Asma Barlas
Ekofeminizm	Doğa ve kadın üzerindeki tahakküm	Vandana Shiva, Françoise d'Eaubonne

1.1.2. Türkiye’de feminizm tarihine kısa bir bakış

Osmanlı Dönemi (1860–1923)

İlk kadın gazeteleri ve dergileri (Terakki-i Muhadderat, Kadınlar Dünyası), kadınların eğitim ve toplumsal haklar konusundaki taleplerini dile getirmeye başlamıştır. Nezihe Muhiddin öncülüğünde 1923’te Kadınlar Halk Fırkası kurulmak istenmiş, ancak izin verilmemiştir (Zihnioğlu, 2003).

Cumhuriyet Dönemi (1923–1980)

1930’da belediye seçimlerinde, 1934’te genel seçimlerde seçme-seçilme hakkı tanınsa da kadın hareketi genellikle “devlet eliyle modernleşme” paradigması içinde şekillenmiştir (Kandiyoti, 1987).

1980’ler Sonrası: Bağımsız Feminist Hareket

1987’deki “Dayağa Karşı Yürüyüş”, kadın hareketinin devletten ve partilerden bağımsız olarak örgütlenmeye başladığı milat kabul edilir. Bu dönemde feminist söylem, ev içi şiddet, cinsellik, cinsiyetçilik gibi konuları gündeme taşımıştır (Tekeli, 1995).

2000’ler ve Sonrası: Kurumsallaşma ve Direniş

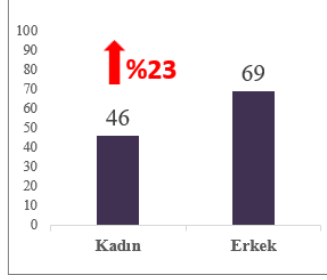
Kadın örgütleri kurumsallaşmış, Mor Çatı, KA-DER gibi yapılar ortaya çıkmıştır. Türkiye’nin 2011’de İstanbul Sözleşmesi’ni imzalaması, ardından 2021’de çekilmesi feminist hareketin mobilizasyonunu yeniden artırmıştır.

1.2. İstatistiklerle Kadın

İşte bu noktada bazı istatistiklerden bahsedilebilir. Uluslararası Çalışma Örgütü ILO (International Labour Organisation) 2024 Mayıs ayında güncellediği “Dünyada İstihdam ve Sosyal Görünüm” raporuna göre:

1. ILO, 2024 yılında kadınların (15 yaş ve üzeri) yüzde 45,6'sının, erkeklerin ise yüzde 69,2'sinin istihdamda olduğunu tahmin etmektedir. Diğer bir deyişle kadın ve erkek

Grafik 1: Dünyada İstihdam ve Sosyal Görünüm: Mayıs 2024 Güncellemesi

arasında 23,6 yüzde puanlık bir fark söz konusudur. ILO'nun yeni bulguları, bu farkın esas olarak aile sorumluluklarından (evlilik ve ebeveynlik) kaynaklandığını ortaya koymakta ve kadınların ücretsiz bakım işlerindeki orantısız payının toplumsal cinsiyete dayalı istihdam açıklarının şekillenmesinde küresel olarak önemli bir rol oynadığını göstermektedir.²

2. Kadınlar istihdam edildiklerinde bile, özellikle gelişmekte olan ülkelerde erkeklere kıyasla oldukça düşük işgücü geliri elde etmektedirler. Yüksek gelirli ülkelerde, çalışan erkeklerin kazandığı her 1 dolara karşılık, çalışan kadınlar 73 sent kazanmaktadır. Düşük gelirli ülkelerde ise kadınlar dolar başına sadece 44 sent kazanmaktadır. (ILO, 2024).

Tablo 1: Gelişmekte Olan Ülkelerde Kazancın Cinsiyete Göre Durumu

	Yüksek gelirli ülkeler	Düşük gelirli ülkeler
Erkeklerin kazancı kadınların	1,37 katı	2,27 katı

En güncel hali ile 2024 istatistikleri yukarıda da belirtildiği üzere dünya genelinde kadın-erkek çalışma ücretlerinin eşit olmadığı görülmektedir. Buradan yola çıkarak kadın hak arayışının henüz olumlu sonuca ulaşmadığını da görebiliriz.

Türkiye özelinde bazı istatistiklere bakılırsa, TÜİK 2022 Hanehalkı İşgücü Araştırması'na göre:

- 15 ve daha yukarı yaştaki nüfusun istihdam oranının kadınlarda %30,4, erkeklerde ise %65,0'tir
- Dışişleri Bakanlığı verilerine göre kadın büyükelçi oranı 2023 yılında %27,3 erkek büyükelçi oranı ise %72,7'dir.

² https://www.ilo.org/sites/default/files/2024-06/WESO_May2024%20-%20TR.pdf

3. *Türkiye Büyük Millet Meclisi verilerine göre 2023 yıl sonu itibarıyla 599 milletvekili içerisinde kadın milletvekili sayısının 119, erkek milletvekili sayısının ise 480 olduğu görüldü. (TÜİK, 2023).*

İstatistiklerin de gösterdiği üzere, 2024 yılında dahi istihdam başta olmak üzere çoğu parametrede kâğıt üzerinde eşitlik var olsa bile uygulamada kadın-erkek eşitliğinden bahsetmek çok mümkün görünmüyor. Tezin giriş bölümünde verilen Dr. İsmail Kenan'ın net bir şekilde kadınların çalışmaması gerektiği görüşünü savunduğunu tekrar hatırlayalım. Özetleyecek olursak, istihdamdan, hükümet yönetimine, dış işlerinden yönetsel diğer kadrolar göz önünde bulundurulduğunda kadınların bu pozisyonlarda azınlık olduğunu görüyoruz. Elbette buna karşılık olarak erkek eğitiminin kadın eğitiminden daha yüksek olduğunu ve bu kadrolarda da bundan dolayı erkek popülasyonun fazla olmasının getirdiği doğal bir sonuç olduğunu savunan bir kesim var. Ulusal Eğitim İstatistiklerine göre, 2022 yılında yüksekokul, fakülte, yüksek lisans ve doktora mezunu olan 25 yaş ve üzeri bireylerin oranı kadınlarda %21,6, erkeklerde ise %25,5'tir. Bu verilere göre, erkeklerin yükseköğrenim mezunu olma oranı kadınlara kıyasla ~%4 daha fazladır. Bununla beraber, istihdam oranlarında erkekler kadınlardan yaklaşık 2,2 katı, büyükelçi oranlarında erkekler kadınların 2,7 katı ve son olarak milletvekilliği oranlarında erkekler kadınların 4 katıdır. Demek ki kadınların erkeklere nazaran dörtte bir oranında daha az büyükelçi olarak atanmaları eğitim ile açıkla açıklanacak bir durum değildir. İşgücü piyasasında kadınların eşitsiz konumunu yalnızca sayısal göstergelerle değil, bu emeğin niteliği ve değerinin toplumsal olarak nasıl inşa edildiğiyle birlikte okumak gerekir. Aksu Bora (2021), kadınların ev içinde ve dışında üstlendikleri ücretli/ücretsiz emek biçimlerinin, onları hem sınıfsal hem de cinsiyete dayalı olarak ikincilleştirdiğini vurgular.

Bir başka çalışmaya bakacak olursak, 2015 yılında Survation (İngiltere'de çevrimiçi panel saha şirketi) firmasının The Fawcett Society için yaptığı araştırmada kadınların çoğu (%76) "Kadınlar ve erkekler arasında daha eşit bir toplum ekonomi için daha iyi olurdu" demelerine rağmen çok az bir kısmı (%9) "Kendimi feminist olarak tanımlamıyorum" demiştir. Bununla beraber çalışmaya katılan her 6 kadından 4'ü "Kadınlar ve erkekler için eşitliğe inanıyorum ama kendimi feminist olarak tanımlamıyorum" ifadesini kullanmışlardır (GENDER ISSUES POLL, Prepared on

behalf of Fawcett Society). Yine 2015 yılında bu kez YouGov kamuoyu araştırmaları saha şirketinin İngiltere’de gerçekleştirdiği çalışmada, çalışmaya katılan kadınların yarısı kendilerini feminist olarak tanımlamadıklarını ve her 5 kadından 1’i bir kişiden bahsederken o kişiden feminist olarak bahsetmeyi bir hakaret olarak addettiklerini belirtmişlerdir. Aşağıda Birleşik Krallık 7 + 1 Bölgesi ve Türkiye 3 büyük il ve diğer iller için karşılaştırmalı sonuçları gösterilmiştir. Birleşik Krallık için gerçekleştirilen çalışmada bu soru erkek katılımcılara sorulmamıştır.

Tablo 2: 2015 Birleşik Krallık ve 2024 Türkiye Sonuçları

	<u>London</u>	<u>Midlands</u>	<u>North</u>	<u>South</u>	<u>England</u>	<u>Scotland</u>	<u>Wales</u>	<u>NI</u>
Baz:	392	706	1113	1510	3721	352	201	72
Kendimi feminist olarak tanımlarım	15%	8%	9%	9%	10%	8%	8%	4%
Kadınlar ve erkekler için eşitliğe inanıyorum ama kendimi feminist olarak tanımlamıyorum	50%	70%	67%	66%	65%	67%	68%	67%

	<u>İstanbul</u>	<u>Ankara</u>	<u>İzmir</u>	<u>Diğer</u>
Baz:	120	55	49	253
Kendimi feminist olarak tanımlarım	10%	13%	129%	12%
Kadınlar ve erkekler için eşitliğe inanıyorum ama kendimi feminist olarak tanımlamıyorum	53%	51%	55%	51%

Özetlenecek olursa, kadın-erkek eşitliği klişe olarak şık, güzel, ta ki “feminist” olarak yaftalanana kadar. Aynı sorular hatta fazlası, bu tez için yapılan araştırmada da sorulmuştur. Bu teze özel olarak Türkiye’de yürütölmüş olan çalışmada da 2015’te YouGov’un gerçekleştirdiği çalışma ile paralel olarak yine her 5 kişiden 1’i feminist olarak bahsedilmesini hakaret olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

Demek ki, halen daha feminizm küçük bir zümreye ait bir oluşum olarak görünüyor ve toplumun çoğunluğu tarafından sahiplenilmiyor.

1.3. Feminizm tanımlamaları

Literatürde yer alan feminizm tanımları incelendiğinde, özellikle Mükerrerem Belkıs’ın 1918 tarihli tanımı dikkat çekicidir. Bu tanım, feminizmi oldukça yalın bir şekilde bir hak ve eşitlik arayışı olarak ortaya koymaktadır. Belkıs’a göre feminizm, ahlakı ya da aile yapısını yıkmayı değil; haksızlıkları, çaresizliği ve eşitsizliği ortadan kaldırarak, toplumda ve ailede vicdan temelli, insani bir denge kurmayı amaçlamaktadır. Genel

olarak literatürdeki tanımların ortak noktaları; hak ve eşitlik talebi, eğitim ihtiyacının vurgulanması ve baskıya ya da ezilme durumlarına karşı bir duruş sergilenmesidir.

1. *“Feminizm ahlaki yıkan, aileyi yıkan bir cereyan değildir. Feminizm haksızlığı, biçareliği ve müsavatsızlığı kaldırarak yerine ahlakın, vicdanın muhakemesiyle vücuda getirilecek yeni ve insani bir teşkilat kurmak ve heyet-i içtimayilerde, ailelerde samimi bir muvazenet tesis etmek emelindedir.”* (Belkıs, 1918, s. 177; *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, Feminizm, Cilt 10*).
2. *“İnsanlığın daha erdemli ve elbette daha mutlu olabilmesi için iki cins de davranışlarını aynı ilkelere göre düzenlemelidir. Özellikle eşitlikçi bir toplum oluşturabilmek için aydınlatıcı bilgilerle, kadınların erdemlerinin bilgi temeli üzerinde kurulmasına izin verilmelidir. Bu da kadınlarla erkekler aynı şekilde eğitilmedikleri sürece olanaklı değildir.”* (Wollstonecraft, s. 256; Ertekin, 2022, s. 205).
3. *“Başta ezilen kadınlar olmak üzere, ezme ve ezilme ilişkilerini tümüyle yadsıyan, bu nedenle insanların ezilmesine yol açan tüm etkenlerin ortadan kaldırılması için mücadele veren bir harekettir. Hayatın her yönünde ortaya çıkan baskı, ezme ve ezilme durumlarına karşı çıkar.”* (Tekeli, 1983; *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, Feminizm, Cilt 10*).
4. *Feminizm, cinslerin (kadın ve erkeğin) eşitliği kuramına dayanan kadınlara eşit haklar isteyen temelde kadın ile erkek arasındaki iktidar ilişkisini değiştirmeyi amaçlayan bir siyasal akımdır.* (Arat, 2022).
5. *Feminizm, cinsiyetçiliği, cinsiyetçi sömürüyü ve baskıyı sona erdirmeye çalışan bir harekettir.* (Hooks, 2019).
6. *Oxford İngilizce Sözlüğü’ne göre feminizm “cinsiyet eşitliği zemininde kadınların haklarını savunmak” anlamına gelir. New World Ansiklopedisi’ne göre feminizm “cinsiyet eşitsizliği ve kadınların hak eşitliği kazanmasıyla ilgilenen toplumsal, kültürel, politik hareketlerden meydana gelir”* (Cameron, 2022).
7. *“Feminizm: insanlığın yarısını ilgilendiren ama, ne erkek ya da kadın bir kurucusu, ne bir başvuru öğretisi, ne en doğru yolu, ne yetki sahibi temsilcileri, ne partisi, ne herhangi bir kartla sahipliği teyid edilebilir üyeleri, ne önceden belirlenmiş stratejileri, ne toprağı, ne de uzlaşmaya dayalı temsiliyeti olan ve onu oluşturan bu “kararlaştırılmazlık” içinde durmaksızın bir takım kararlar belirleyen, günümüzde yaklaşım tarzını ve sorgulama biçimini bütün dünyaya dayatan toplumsal ve siyasal bir hareket”* (Collin & Kaufer, 2015)

Bu tanımlamalardan yola çıkarak bu çalışma ile feminizmden ne anlaşıldığını, hangi nedenlerden çekinildiğini, kadınların kendi bedenleri, özgürlükleri, sosyal hayatları, kısaca kişiyi kişi yapan kavramların tümü hakkında kendilerinin söz söyleme haklarının neden ürkütücü geldiğini, demografik özellikler ve katılımcıların kendilerini tanımladıkları sosyal politik kimlikleri nezdinde araştırılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırma Metodu

Bu çalışma, nicel (kantitatif) araştırma yöntemlerinden **anket tekniği** ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda bireylerin feminizm kavramına yönelik algılarını, tanımlarını ve tutumlarını ölçmeye yönelik özel olarak Literatür taraması sonucu elde edilen bilgiler ve yararlanılan kaynaklar ışığında kapsamın dahil edildiği özgün (AdHoc³) bir soru formu hazırlanmış ve kullanılmıştır. Anket formu hem yapılandırılmış hem de yarı yapılandırılmış sorular içermekte; katılımcıların sosyo-demografik özellikleriyle birlikte feminizmle ilgili düşünce ve deneyimlerini değerlendirmektedir.

Veri toplama aracı olarak çevrim içi anket sistemi tercih edilmiştir. Anket, mobil cihazlar ve bilgisayarlar üzerinden ulaşılabilir biçimde tasarlanmış, CINT⁴ panel şirketi aracılığıyla Türkiye genelinde erişime açılmıştır.

2.2. Veri Toplama Aracı

Anket, Alchemer Script Programı⁵ kullanılarak hazırlanmıştır. Katılımcılara, daha önceden izin vermiş oldukları çevrim içi panel sistemleri aracılığıyla ulaşılarak 6–8 dakikalık bir yanıt süresi öngörülmüştür. Burada çevrimiçi panellere bir parantez açıp aktarmakta fayda var. Çevrimiçi paneller, belirli kriterlere uyan kişilerin kendi izinleri doğrultusunda belirli aralıklarla çeşitli konularda bilgi sağlamasına olanak veren bir havuzdur. Kendilerine ait bilgiler panel şirketleri tarafından saklanır ve uygun konu uygun (elde olan baz bilgilerce) katılımcı eşleşmesi olduğunda bu kişilere akıllı cep telefonları veya eposta adresleri aracılığı ile bir link gönderilir. Çalışma eğer elde olan baz bilgilerden daha fazla bilgiye ihtiyaç duyar ise, ki birçok çalışma için bu böyledir,

³ AdHoc: Belirli bir araştırma amacı doğrultusunda, literatüre veya mevcut ölçeklere dayalı olarak özel olarak geliştirilen, standart dışı ve genellikle tek kullanımlık olan soru formu veya veri toplama aracını ifade eder.

⁴ <https://www.cint.com/products/cint-exchange/> Cint Exchange, anketlerinin yanıtlanması için dünyanın en büyük küresel araştırma pazarıdır. Araştırma sorularını doğru kişilere bağlar, 800'den fazla entegre tedarikçiden 130 ülkedeki milyonlarca katılımcıya erişim sağlar - her zaman, her yerde kullanılabilir.

⁵ <https://www.alchemer.com/>

bu katılımcılar öncelikle tarama sorularını cevaplarlar. Bu sorulara verdikleri cevaplar, çalışmanın niteliğine uygun ise devam ederler, uygun değil ise çalışmadan elenirler. Bu çalışmanın anketinde:

- Tek yanıtı [S]
- Çoktan seçmeli [M]
- Açık uçlu [O]

şeklinde kodlanmış sorular kullanılmıştır. Ayrıca 5’li Likert tipi ölçekler⁶ de değerlendirme sorularında kullanılmıştır.

2.3. Örneklem

Araştırma, **Türkiye genelinde 18 yaş ve üzeri 477** katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların bölgelere göre dağılımı, cinsiyet, yaş, eğitim, medeni durum ve siyasi kimlik gibi kırılımlar da göz önünde bulundurularak denge sağlanmıştır.

⁶ * **Likert tipi ölçekler**, bireylerin bir ifade karşısındaki tutum, inanç veya düşüncelerini nicel olarak değerlendirmelerini sağlayan dereceli ölçüm araçlarıdır. Bu çalışmada kullanılan 5’li Likert ölçeği, katılımcıların görüşlerini “Kesinlikle katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Katılıyorum” ve “Kesinlikle katılıyorum” seçenekleriyle ifade etmelerine imkân tanımıştır.

Tablo 3: Örneklem Detayları

Demografik Kırılım	Detaylar
Toplam Katılımcı	477
Cinsiyet	228 Kadın – 249 Erkek
Yaş Grupları	18–29, 30–39, 40+
Eğitim Seviyesi	Lise altı, Lise, Üniversite
Medeni Durum	Evli – Bekâr
Siyasi Kimlik	Kemalist/Atatürkçü/Sosyal Demokrat – Milliyetçi/Ülkücü/ Muhafazakâr – Diğer
İl Dağılımı	İstanbul – Ankara – İzmir – Diğer
Bölgesel Dağılım	İBBS-1 (12 bölge) İstanbul – Batı Marmara – Ege – Doğu Marmara – Batı Anadolu – Akdeniz – Orta Anadolu – Batı Karadeniz – Doğu Karadeniz – Kuzeydoğu Anadolu – Ortadoğu Anadolu – Güneydoğu Anadolu

Tablo 4: İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması (İBBS)

1. Düzey		2. Düzey		3. Düzey	
TR Türkiye – Turkey					
TR1 İstanbul		TR10	İstanbul	TR100	İstanbul
TR2	Batı Marmara	TR21	(Tekirdağ,	TR211	Tekirdağ
			Edirne,	TR212	Edirne
		TR22	(Kırklareli)	TR213	Kırklareli
			(Balıkesir,	TR221	Balıkesir
	TR222	Çanakkale			
TR3	Ege	TR31	(İzmir)	TR310	İzmir
		TR32	(Aydın,	TR321	Aydın
			Denizli,	TR322	Denizli
			Muğla)	TR323	Muğla
		TR33	(Manisa,	TR331	Manisa
			Afyonkarahisar,	TR332	Afyonkarahisar
			Kütahya,	TR333	Kütahya
Uşak)	TR334		Uşak		
TR4	Doğu Marmara	TR41	(Bursa,	TR411	Bursa
			Eskişehir,	TR412	Eskişehir
			Bilecik)	TR413	Bilecik
		TR42	(Kocaeli,	TR421	Kocaeli
			Sakarya,	TR422	Sakarya
			Düzce,	TR423	Düzce
			Bolu,	TR424	Bolu
	TR425	Yalova			
TR5	Batı Anadolu	TR51	(Ankara)	TR510	Ankara
		TR52	(Konya,	TR521	Konya
			Karaman)	TR522	Karaman
TR6	Akdeniz	TR61	(Antalya,	TR611	Antalya
			İsparta,	TR612	İsparta
			Burdur)	TR613	Burdur
		TR62	(Adana,	TR621	Adana
			Mersin)	TR622	Mersin
		TR63	(Hatay,	TR631	Hatay
Kahramanmaraş,	TR632		Kahramanmaraş		
Osmaniye)	TR633		Osmaniye		
TR7	Orta Anadolu	TR71	(Kırıkkale,	TR711	Kırıkkale
			Aksaray,	TR712	Aksaray
			Niğde,	TR713	Niğde
			Nevşehir,	TR714	Nevşehir
			Kırşehir)	TR715	Kırşehir
		TR72	(Kayseri,	TR721	Kayseri
			Sivas,	TR722	Sivas
	Yozgat)	TR723	Yozgat		

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından Avrupa Birliği ile uyumlu olarak geliştirilen **İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması (İBBS)**, ülkeyi üç düzeyde sınıflandırmaktadır. Bu sınıflandırma, gerek kamu politikalarının bölgesel ihtiyaçlara uygun biçimde şekillendirilmesi, gerekse araştırmalarda karşılaştırmalı analizlerin yapılabilmesi açısından önemlidir.

Her bir **İBBS-1 bölgesi**, kendine özgü **demografik yapı, ekonomik katkı, eğitim düzeyi, çalışan nüfus oranı, göç dinamikleri ve kentsel-kırsal yerleşim oranları** ile birbirinden ayrılmaktadır:

- **TR1 (İstanbul):** Türkiye'nin en kalabalık ve en yüksek kentleşme oranına sahip bölgesidir. Ülke ekonomisine en fazla katkı sağlayan bölge olup, hizmet sektörü yoğunluğu, göç alma oranı ve yüksek eğitilmiş nüfus ile öne çıkar.
- **TR2-TR4 (Marmara Bölgeleri):** Sanayi ve ticaretin merkezi konumundaki bu bölgelerde hem iç göç hem de işgücü hareketliliği yüksektir. Kadınların işgücüne katılımı ortalamasının üzerindedir.
- **TR3 (Ege):** Tarım, turizm ve sanayinin bir arada bulunduğu bir yapı sergiler. Yaş ortalaması görece daha yüksektir; kırsal nüfus oranı da kentleşme ile dengededir.
- **TR5-TR7 (İç Anadolu):** Nüfus yoğunluğu düşüktür. Aile büyüklüğü ortalamasının üzerindedir. Eğitim ve istihdam göstergeleri şehirden şehre değişkenlik gösterir.
- **TR6 (Akdeniz):** Turizm ve tarım faaliyetleri ile öne çıkan bu bölge, genç nüfusun yoğun olduğu, mevsimsel istihdamın belirginlik gösterdiği bir yapıya sahiptir.
- **TR8 (Batı ve Doğu Karadeniz):** Karadeniz bölgesi, genel olarak dağlık arazi yapısı ve dağlık yerleşim modeli ile karakterizedir. Kırsal nüfus oranı Türkiye ortalamasının üzerindedir ve tarım, özellikle fındık, çay ve mısır üretimi, bölge ekonomisinin temelini oluşturur. Nüfusun yaş yapısı görece yüksektir, gençlerin büyük bölümü eğitim ve iş olanakları nedeniyle göç etmektedir. Bu durum, bölgedeki yaşlı bağımlılık oranını artırmaktadır. Eğitim düzeyi yükselmekle birlikte özellikle kırsalda okullaşma oranları dalgalanma gösterebilir. Sanayi gelişimi sınırlıdır; kamu sektörünün istihdamdaki ağırlığı bazı illerde hâlâ belirgindir.
- **TR9 (Kuzeydoğu, Ortadoğu ve Güneydoğu Anadolu):** Türkiye'nin en az gelişmiş bölgesi olarak tanımlanan bu geniş coğrafya, yüksek doğurganlık

oranı, genç nüfus yapısı ve düşük kadın istihdamı ile dikkat çeker. Özellikle **Güneydoğu Anadolu** ve **Ortadoğu Anadolu** bölgelerinde ortalama hane halkı büyüklüğü Türkiye ortalamasının üzerindedir. Eğitim düzeyi ve iş gücüne katılım oranları düşüktür; okullaşma oranlarında cinsiyet bazlı farklar gözlemlenmektedir. Bölgede yaygın olan mevsimsel ve zorunlu göç hareketleri, sosyo-ekonomik dengesizlikleri derinleştirmektedir. Tarım ve hayvancılık temel geçim kaynakları arasındadır. Devlet destekli altyapı ve kalkınma projeleri ile bölgesel eşitsizliklerin azaltılması hedeflenmektedir.

Bu sınıflandırma sayesinde, bölgeler arası sosyo-ekonomik farklılıklar daha açık biçimde analiz edilebilir. Örneğin, İstanbul ve Doğu Marmara gibi gelişmiş bölgeler ile Güneydoğu Anadolu gibi gelişmekte olan bölgeler arasındaki farklar, **bölgesel eşitsizliklerin** değerlendirilmesinde önemlidir. Ayrıca, araştırmalarda bu bölgesel farklılıkların dikkate alınması, örneklem temsiliyeti ve veri yorumunun güvenilirliği açısından da gereklidir.

Nüfusa göre Türkiye bölge temsili (İBBS)⁷ bir örneklem ile çalışılmıştır. TÜİK verilerine göre 2020 yılında bölgelere göre nüfus, bölgeye göre nüfus oranları ve bu tez için gerçekleştirilen araştırmadaki örneklem (477 katılımcı) bölgeler nezdinde oranı aşağıdaki gibidir:

⁷ Türkiye İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması. Geleneksel olarak kullanılan yedi coğrafi bölgeye ek olarak, 22 Eylül 2002 günü yeni bir bölge sınıflandırılması oluşmuştur. Türkiye'nin Avrupa Birliğine uyum süreci doğrultusunda, 2002/4720 no'lu kanun gereğince, Devlet Planlama Teşkilatı ve Türkiye İstatistik Enstitüsü üç ayrı düzeyde İBBS bölgesi oluşturmuşlardır.

Tablo 5: Örneklemin Nüfusa Göre Türkiye Bölge Temsiliyeti

KOD	İBBS-I (12bölge)	Nüfus	Oran	Frekans	Oran
TR	Türkiye	83.614.354		477	
TR1	İstanbul	15.462.452	0,18	120	0,25
TR2	Batı Marmara	3.632.398	0,04	23	0,05
TR3	Ege	10.689.115	0,13	64	0,13
TR4	Doğu Marmara	8.235.816	0,10	40	0,08
TR5	Batı Anadolu	8.168.261	0,10	68	0,14
TR6	Akdeniz	10.759.218	0,13	53	0,11
TR7	Orta Anadolu	4.088.228	0,05	17	0,04
TR8	Batı Karadeniz	4.638.622	0,06	27	0,06
TR9	Doğu Karadeniz	2.677.584	0,03	20	0,04
TRA	Kuzeydoğu Anadolu	2.192.453	0,03	4	0,01
TRB	Ortadoğu Anadolu	3.951.286	0,05	15	0,03
TRC	Güneydoğu Anadolu	9.118.921	0,11	24	0,05

477 katılımcı ile gerçekleştirilen bu çalışmanın %95 güven aralığında hata payı⁸ $\pm 4.5\%$ tir.

2.4. Katılımcı Profili

Bu bölümde araştırmaya katılan bireylerin demografik, sosyoekonomik ve ideolojik özellikleri sunulmaktadır. Toplamda 477 katılımcıdan elde edilen veriler, örneklemin çeşitliliğini ve çalışmanın temsil gücünü göstermektedir. Toplam baz (katılımcılar), 477'dir.

2.4.1. Cinsiyet Dağılımı

Araştırmaya katılanların cinsiyet dağılımı Tablo 6'da gösterilmiştir. Katılımcıların %52,2'si erkek (n=249), %47,8'i ise kadındır (n=228). Bu oranlar, toplumsal cinsiyet temelli algıların karşılaştırılabilirliğini desteklemektedir.

⁸ Hata payı, örneklemden elde edilen sonuçların ana kitleyi ne derece temsil ettiğini gösteren istatistiksel bir ölçüdür. $\pm 4.5\%$ hata payı, 477 kişilik bir örneklemden elde edilen oranların, %95 güven düzeyiyle, ana kitledeki gerçek oranlardan en fazla 4.5 puan sapabileceği anlamına gelir.

Tablo 6: Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

Kadın	Erkek
A	B
228	249

2.4.2. Yaş Dağılımı

Katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımı Tablo 7’de verilmiştir. En geniş yaş grubu %35,6 oranıyla 30–39 yaş grubudur.

Tablo 7: Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

18 - 29	30 - 39	40 +
C	D	E
140	170	167

KADIN

18 - 29	30 - 39	40 +
C	D	E
65	92	71

ERKEK

18 - 29	30 - 39	40 +
C	D	E
75	78	96

2.4.3. Eğitim Durumu

Eğitim düzeyine ilişkin veriler Tablo 8’de yer almaktadır. Katılımcıların %63,3’ü üniversite mezunudur. Bu, örneklemin görece yüksek eğitim seviyesine sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 8: Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Lise altı	Lise (normal + meslek)	Üniversite
G	H	I
14	161	302

KADIN		
Lise altı	Lise (normal + meslek)	Üniversite
G	H	I
8	84	136

ERKEK		
Lise altı	Lise (normal + meslek)	Üniversite
G	H	I
6	77	166

2.4.4. Medeni Durum

Medeni duruma göre dağılım, Tablo 9'da gösterilmiştir. Katılımcıların %67,5'i evli, %32,5'i bekârdır.

Tablo 9: Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Dağılımı

Bekar	Evli
J	K
155	322

KADIN	
Bekar	Evli
J	K
57	171

ERKEK	
Bekar	Evli
J	K
98	151

2.4.5. İdeolojik/Siyasi/Kültürel Kimlik

Katılımcılar arasında ideolojik eğilim açısından en yaygın grup Milliyetçi/Ülkücü/Muhafazakâr kimliğe sahip olanlardır (%45). Tablo 10'da detaylar verilmiştir.

Tablo 10: Katılımcıların İdeolojik/Siyasi/Kültürel Kimlikleri

Kemalist / Atatürkçü / Sosyal d	Milliyetçi / Ülkücü / Muhafazakâr	Diğer	Cevap vermek istemiyor
L	M	N	X
255	251	118	53

KADINLAR

Kemalist / Atatürkçü / Sosyal d	Milliyetçi / Ülkücü / Muhafazakâr	Diğer	Cevap vermek istemiyor
L	M	N	X
95	98	31	25

ERKEKLER

Kemalist / Atatürkçü / Sosyal d	Milliyetçi / Ülkücü / Muhafazakâr	Diğer	Cevap vermek istemiyor
L	M	N	X
178	192	54	53

2.4.6. Yaşanılan İl Kırılımı

Katılımcıların yaşadığı illere göre dağılımı Tablo 11'de sunulmuştur. Örneklemin yaklaşık %26'sı İstanbul'da yaşamaktadır.

Tablo 11: Üç Büyük İl ve Diğer İller Dağılımı

İstanbul	Ankara	İzmir	Diğer
O	P	Q	R
120	55	49	253

KADINLAR			
İstanbul	Ankara	İzmir	Diğer
O	P	Q	R
60	38	31	99

ERKEKLER			
İstanbul	Ankara	İzmir	Diğer
O	P	Q	R
60	17	18	154

2.4.7. Coğrafi Bölge Dağılımı (İBBS-1)

Katılımcılar Türkiye'nin 12 bölgesine göre sınıflandırılmıştır. En fazla katılımcı İstanbul (%25,2) bölgesindedir. Tablo 12 detayları içermektedir.

Tablo 12: Katılımcıların İBBS-1 Bölgelerine Göre Dağılımı

İstanbul	Batı Marmara	Ege	Doğu Marmara	Batı Anadolu	Akdeniz	Orta Anadolu	Batı Karadeniz	Doğu Karadeniz	Kdoğu Anadolu	Odoğu Anadolu	Gdoğu Anadolu
S	T	U	V	W	X	Y	Z	a	b	c	d
120	23	4	40	68	53	17	27	20	4	15	24

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULARIN YORUMLANMASI

3.1. Araştırma Yöntemi

Bu bölümde, 477 katılımcıdan elde edilen veriler analiz edilerek feminizme dair farkındalık, bilgi düzeyi, tanımlar, tutumlar ve algılar ortaya konmuştur. Bulgular cinsiyet, yaş, eğitim, ideoloji ve bölge gibi değişkenler temelinde ayrıştırılarak yorumlanmıştır.

3.2. Grafikleri Okuma

Bu tez kapsamında sunulan grafiklerde, demografik veya sosyo-politik alt gruplar arasındaki **istatistiksel olarak anlamlı farklar**, görsel üzerinde doğrudan işaretlenmiştir.

Gösterim Biçimi:

- "> **GrupAdı**" biçiminde belirtilen açıklamalar (örneğin: >**Erkek**, >**Üniversite**, >**İstanbul**) ilgili ifadenin, o grupta diğer gruplara kıyasla **istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek** olduğunu göstermektedir.
- Anlamlılık düzeyi **%5 risk seviyesi ($p < 0,05$)** olarak alınmıştır.
- Test yöntemi olarak, oran karşılaştırmalarında **Z-Test for Two Proportions⁹** uygulanmıştır.

Uygulama Kuralları:

- Grafiklerde yalnızca anlamlı fark bulunan gruplar etiketlenmiştir. Anlamlı olmayan farklılıklar grafik üzerinde ayrıca gösterilmemiştir.

⁹ Z-Test Oranlar arasındaki fark testi. İki grubun yüzde değerleri karşılaştırılır. Gruplar arası yüzdesel farkların anlamlılık analizinde, bağımsız iki oran arasındaki farkı test eden **Z-Test for Two Proportions** uygulanmıştır. Bu test, iki grubun aynı temel oranı paylaşıp paylaşmadığını anlamak amacıyla kullanılır. Anlamlılık düzeyi olarak **%5 ($p < 0,05$)** esas alınmıştır. Örn. "Kadınların %60'ı destekliyor" vs. "Erkeklerin %45'i destekliyor" farkı anlamlı mı?

- Örneklem büyüklüğü **30'un altında olan alt gruplar**, istatistiksel test için uygun görülmediğinden anlamlılık analizine dahil edilmemiştir (örneğin bazı eğitim ya da yaş grupları).

Yorumlama:

Bu gösterim yöntemi, grafiklerin sadece betimsel değil, aynı zamanda **çıkarımsal istatistiksel bilgi içerdiğini** ifade eder ve okuyucunun bulgular arasındaki dikkat çekici farkları doğrudan görebilmesini sağlar.

3.3. İdeolojik/Siyasi/Kültürel Kimlik ve Bileşenler

Aşağıdaki grafikte, katılımcıların kendilerini ideolojik, siyasi ve kültürel olarak nasıl tanımladıkları ve hangi kimliğin onları en iyi şekilde yansıttığı üzerine sorulan soruların sonuçları yer almaktadır. Katılımcılara, birden fazla kimlik seçme hakkı tanınmış ve ardından yalnızca bir tanesini “en iyi tanımlayan” olarak belirtmeleri istenmiştir. Bu sayede, bireylerin kimlik çeşitliliği ile aidiyet düzeyleri arasındaki fark daha görünür hale getirilmiştir.

Biraz daha açmak gerekirse katılımcılara ideolojik, siyasi, kültürel ve diğer birikimleri nezdinde kendilerini toplumda hangi gruba dahil oldukları sorulup aşağıdaki seçeneklerden seçim yapmaları istenmiştir (ifadeler her bir katılımcının karşısına rotasyonlu olarak çıkmıştır):

- Milliyetçi
- Kemalist / Atatürkçü
- Ulusalcı
- Sosyal Demokrat
- Ülkücü
- Liberal
- Muhafazakâr
- Sosyalist / Komünist
- Apolitik

Analiz aşamasında, **Kemalist/Atatürkçü** ve **Sosyal Demokrat** tercihleri bir arada bir grup; **Milliyetçi**, **Ülkücü** ve **Muhafazakâr** tercihleri ise bir arada bir grup olarak birleştirilmiştir.

Bu soruların sonuçları, toplumda en yaygın şekilde benimsenen kimliğin Kemalist/Atatürkçü kimliği olduğunu ortaya koymaktadır. Bu kimlik, özellikle İstanbul ve İzmir illerinde daha fazla benimsenmekte ve katılımcıların önemli bir kısmı için yalnızca bir aidiyet değil, aynı zamanda kendilerini en iyi anlatan siyasi kimlik olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, kentli ve seküler yapının ideolojik karşılığının bu kimlikte somutlaştığını düşündürmektedir.

Milliyetçi ve muhafazakâr kimlikler de geniş bir katılımcı kitlesi tarafından sahiplenilmektedir. Milliyetçi kimliğin erkekler arasında, muhafazakâr kimliğin ise genel katılımcı kitlesi içinde oldukça yaygın olduğu görülmektedir. Ancak bu kimliklerin her biri, yüksek oranda tanımlanma oranına sahip olsalar da “en iyi tanımlayan” kimlik olarak daha sınırlı bir karşılık bulabilmektedir. Bu durum, katılımcıların bu kimlikleri bazen ikincil bir kimlik olarak gördüğünü düşündürmektedir.

Sol spektrumda yer alan sosyal demokrat, liberal ve sosyalist/komünist kimliklerin daha çok üniversite mezunları arasında karşılık bulduğu dikkat çekmektedir. Bu kimlikler genel tanımlarda daha geride kalırken, bireylerin kendilerini en iyi tanımlayan kimlik olarak bu grupları seçme eğilimi de görece düşüktür. Bu da sol kimliklerin daha sınırlı ama belirli bir eğitim düzeyine sahip gruplar tarafından benimsendiğini göstermektedir.

Ayrıca ülkücü ve ulusalcı kimliklerin daha çok erkek katılımcılar arasında benimsendiği, apolitik olarak kendini tanımlayan bireylerin ise oldukça azınlıkta olduğu gözlemlenmektedir. Bu durum, Türkiye toplumunda bireylerin büyük ölçüde ideolojik kimliklerle bir bağ kurduğunu, politik tutumların toplumsal kimlikler üzerinden anlam kazandığını göstermektedir.

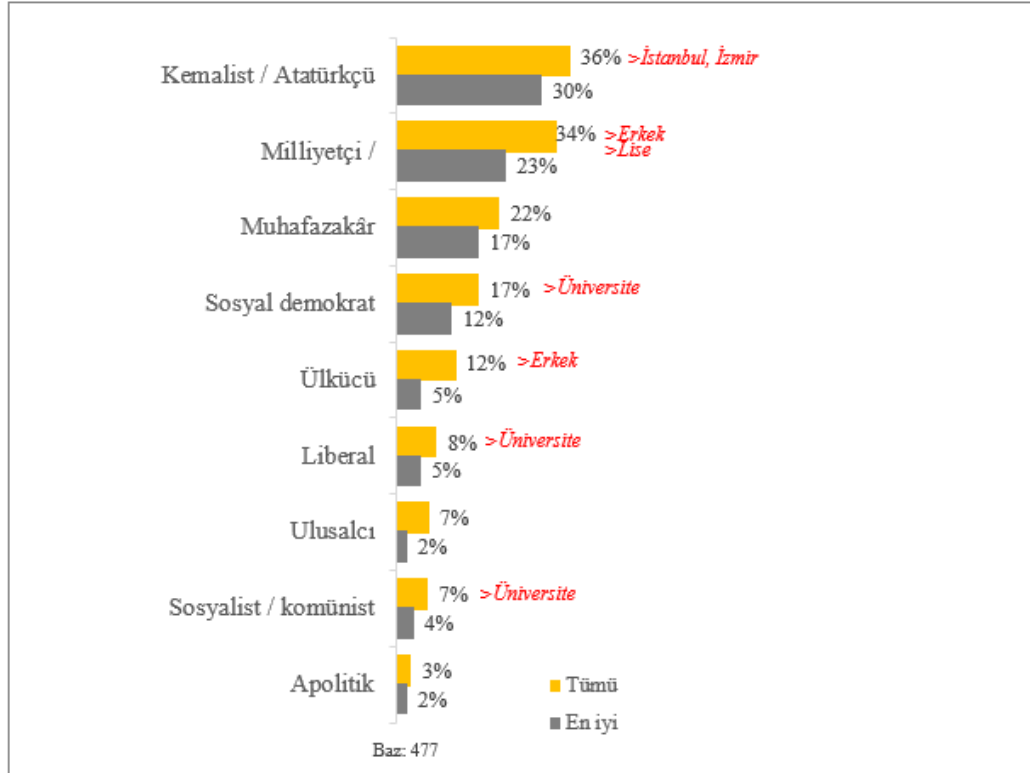
Bu veriler hem kimlik çeşitliliğine hem de bu kimliklerin bireylerin öz tanımı içerisindeki yerlerine dair önemli ipuçları vermektedir. Bireylerin birden fazla kimlik üzerinden kendilerini tanımlama eğiliminde oldukları ancak yalnızca bazı kimliklerin güçlü bir aidiyet duygusu yarattığı görülmektedir. Eğitim düzeyi, cinsiyet ve yaşanılan bölge gibi faktörler bu kimliklerin şekillenmesinde etkili olmaktadır. Bu tablo, Türkiye

toplumunun ideolojik çoğulculuğunu ve bu çoğulculuk içindeki yoğunlaşma eğilimlerini yansıtan anlamlı bir göstergedir.

Grafik 2: Katılımcıların İdeolojik/Siyasi Kültürel Kimlikleri

S1a. İnsanlar ideolojik, siyasi, kültürel ve diğer birikimleri ile birlikte kendilerini toplumda farklı farklı gruplarda tanımlıyorlar. Aşağıdakilerden hangileri sizi tanımlıyor? [M]

S1b. Peki, en iyi tanımlayan hangisi? [S]

3.4. Feminizm Terimine Aşinalık ve Bilgi Düzeyi

Araştırmanın bu bölümünde, katılımcıların feminizm kavramına aşinalıkları ve konuya dair bilgi düzeyleri incelenmektedir. Söz konusu veriler, toplumun bu kavrama ne ölçüde aşina olduğunu ve kavram hakkında nasıl bir farkındalık geliştirdiğini ortaya koymasından önemlidir.

İlk olarak, “Feminizm” terimini daha önce duyup duymadıklarına yönelik soruya verilen yanıtlar değerlendirildiğinde, katılımcıların büyük çoğunluğunun (%84) bu kavramla daha önce karşılaştığı görülmektedir. Bu yüksek oran, feminizmin toplumun genelinde tanınan ve bilinen bir kavram haline geldiğini göstermektedir. Ancak bu

yaygınlık, herkesin kavramı aynı derinlikte anladığı ya da içeriğini bildiği anlamına gelmemektedir.

Nitekim devamında gelen soruda, katılımcılara feminizm hakkında ne kadar bilgi sahibi oldukları sorulmuştur. Bu soruya verilen yanıtlar, kavramla karşılaşmanın içeriğe dair bilgiyle her zaman örtüşmediğini ortaya koymaktadır. Toplamda, her beş katılımcıdan yalnızca biri (%19), feminizm hakkında “çok fazla bildiğini” ifade ederken, yarıdan fazlası (%57) kavram hakkında “biraz bildiğini” belirtmiştir. Bu, yüzeysel bir farkındalığın toplumda hâkim olduğunu gösterirken, daha derinlikli bilgiye sahip olanların oranının sınırlı kaldığını düşündürmektedir.

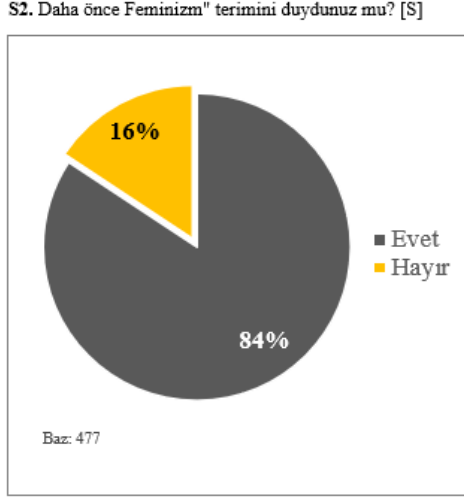
Cinsiyet temelli ayrımlara bakıldığında, kadınların feminizm hakkında daha derin bilgi sahibi olma eğiliminde oldukları görülmektedir; zira “çok fazla biliyorum” diyen kadınların oranı erkeklerden daha yüksektir. Ancak genel bilgi düzeyine (yani hem çok hem biraz bilgi sahibi olanların toplamına) bakıldığında, erkeklerin bu konuda kadınlardan daha yüksek bir bilgi düzeyine sahip olduğu dikkat çekmektedir. Erkeklerin %80’i feminizm hakkında az ya da çok bilgi sahibi olduğunu belirtirken, bu oran kadınlarda %70 civarındadır. Bu tablo, kadınların konuya dair daha yoğun ama sınırlı bir kesiminin derinlikli bilgiye sahip olduğunu, erkeklerde ise daha yaygın ama yüzeysel bir bilgi düzeyinin hâkim olduğunu düşündürebilir. Diğer yandan bu fark, bilgiye erişim kaynaklarının ve toplumsal rollerin bilgi edinme biçimleri üzerindeki etkisini de yansıtıyor olabilir.

Eğitim düzeyi incelendiğinde, üniversite mezunlarının feminizm hakkında daha fazla bilgiye sahip oldukları görülmektedir. Üniversite grubundaki bireylerin %23’ü “çok fazla biliyorum” yanıtını verirken, bu oran lise mezunlarında %11’e, lise altı grupta ise %7’ye düşmektedir. Bilgi düzeyiyle eğitim arasında açık bir korelasyon olduğu gözlemlenmektedir. Ancak burada önemli bir not düşmek gerekir: Lise altı grubunun örneklem büyüklüğü yalnızca 14 kişidir; bu nedenle bu gruba dair sonuçlar istatistiksel genellemeye dayanmaktan çok, **kalitatif bir bulgu** olarak değerlendirilmelidir.

Feminizm kavramı toplumsal farkındalık düzeyinde geniş bir tanınırlığa ulaşmış olsa da, bu tanınırlık bireylerin bilgi derinliğine yansımamaktadır. Toplumsal cinsiyet, eğitim düzeyi ve bilgi kaynaklarına erişim gibi faktörler bu bilgi düzeylerini doğrudan

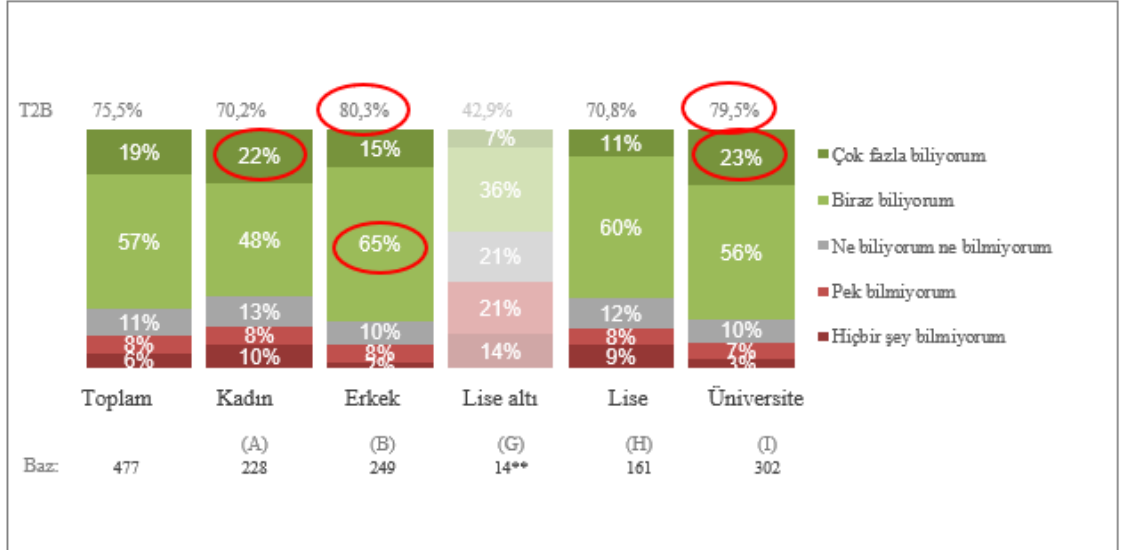
şekillendirmektedir. Bu bulgular, feminizm gibi kavramların yalnızca görünürlüğünün değil, aynı zamanda içeriğine yönelik bilinçlendirmenin de yaygınlaştırılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Grafik 3: Feminizm Terimi Tanıma

Grafik 4: Feminizm Bilgi Düzeyi

S3. Feminizm hakkında ne kadar şey duydunuz ya da biliyorsunuz? [S]

3.5. Feminist Olarak Bahsedilmek

Katılımcılara, “birinden feminist olarak bahsetmek” ifadesinin kendilerinde ne tür bir çağrışım yarattığı sorulduğunda katılımcılar bu ifadeyi “doğal bir tanımlama”,

“iltifat”, ya da “hakaret” olarak değerlendirerek yanıtlamışlardır. Bu soru, toplumda feminizme atfedilen anlamların ve çağrışımların ne ölçüde olumlu ya da olumsuz olduğu konusunda önemli ipuçları sunmaktadır.

Genel toplama bakıldığında, katılımcıların büyük çoğunluğu (%71), bu ifadeyi “doğal bir tanımlama” olarak görmektedir. Bu, feminizmin toplumun önemli bir kısmında artık sıradanlaşmış, olağan bir kimlik ya da duruş olarak algılandığını göstermektedir. Ancak bu oran, farklı demografik kırılımlarda anlamlı şekilde değişkenlik göstermektedir.

Kadın katılımcılar arasında “feminist” ifadesinin “doğal bir tanımlama” olduğu görüşü daha da güçlenmekte, bu oran %75’e çıkmaktadır. Erkeklerde ise bu oran %68’e düşmektedir. Dahası, erkekler arasında bu ifadenin “hakaret” olarak değerlendirildiği oran %24’e ulaşmakta olup kadınlara kıyasla iki kat daha fazladır. Bu durum, toplumsal cinsiyetin feminist söyleme yüklenen anlamı doğrudan etkilediğini, erkeklerde bu kavrama karşı daha dirençli ya da önyargılı tutumların bulunduğunu düşündürmektedir.

Benzer bir kırılım yaş gruplarında da gözlemlenmektedir. 18-29 yaş grubunda “hakaret” olarak görenlerin oranı %24 iken, 40 yaş üzeri bireylerde bu oran %12’ye düşmektedir. Ancak 40+ yaş grubunda “doğal tanımlama” olarak kabul oranı %80 ile en yüksektir. Bu tablo, daha ileri yaş grubundaki bireylerin kavrama karşı daha nötr ya da olgun bir yaklaşım benimsediğini, genç yaş grubundaysa feminist kavramının daha fazla kutuplaşma yarattığını düşündürülebilir.

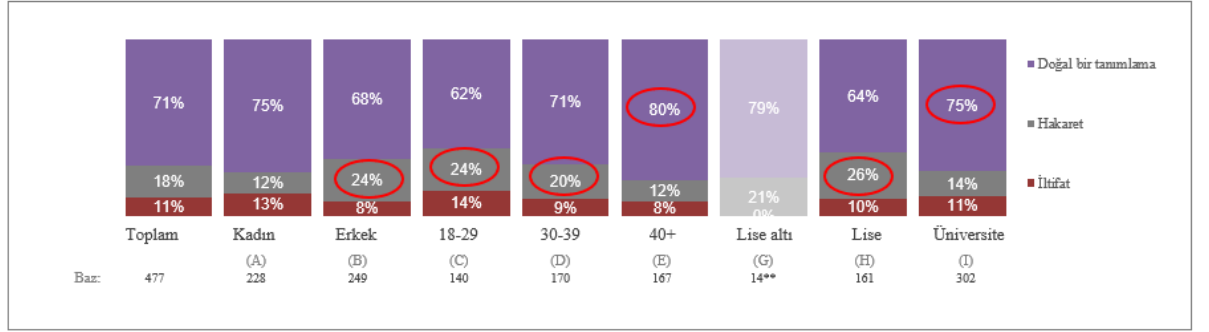
Eğitim düzeyine göre analiz edildiğinde, üniversite mezunlarının %75’i feminist tanımını doğal bulmaktadır. Buna karşın lise mezunlarında bu oran %64’e düşmekte ve “hakaret” olarak değerlendirme oranı %26’ya yükselmektedir. Lise altı grubundaki bireylerin %80’i “doğal bir tanımlama” demiş olsa da, bu grubun örneklem sayısı yalnızca 14 kişi olduğu için bu bulgu kalitatif olarak değerlendirilmelidir.

Bu bulgular, feminizmin genel anlamda toplumda normalleştiğini, ancak bu normalleşmenin her demografik grupta eşit ölçüde gerçekleşmediğini ortaya koymaktadır. Cinsiyet, yaş ve eğitim gibi değişkenler, feminist kimliğe dair tutumları anlamada anahtar rol oynamaktadır. Özellikle erkekler ve daha düşük eğitim

seviyesine sahip bireylerde feminizme yönelik olumsuz çağrışımlar daha belirgindir. Bu da toplumsal farkındalığın artırılması ve kavramın içeriksel olarak doğru anlaşılması adına daha fazla bilgilendirme ve diyalog ihtiyacına işaret etmektedir.

Grafik 5: İltifat/Hakaret/Doğal Tanımlama Çerçevesinde Feminizm

S7. Birinden feminist¹ olarak bahsetmek aşağıdaki tanımlardan hangisine en çok uyar? [S]

3.6. Feminizm Tanımları ve Anlamlandırma Biçimi

Araştırmada katılımcılara yöneltilen “Feminizmi nasıl tanımlarsınız?” sorusu, toplumun bu kavrama yüklediği anlamları ortaya koymak açısından oldukça değerli bir içgörü sunmaktadır. Katılımcıların birden fazla yanıt verebildiği bu sorunun sonuçları, feminizmin toplumda hem olumlu hem de olumsuz çağrışımlara sahip çok boyutlu bir kavram olarak algılandığını göstermektedir.

Katılımcıların çoğunluğu feminizmi “kadın haklarına odaklanan bir ideoloji” olarak tanımlamaktadır (%58). Bu tanım özellikle 40 yaş üzeri bireylerde daha yoğun bir şekilde benimsenmektedir. Hemen ardından gelen ikinci tanım, “cinsiyetler arası eşitliği savunan bir hareket”tir (%46). Bu tanımın özellikle üniversite mezunları ve büyük şehirlerde yaşayan (örneğin İstanbul) bireyler tarafından daha çok benimsenmesi, eğitimin ve kent yaşamının feminizme yönelik daha eşitlikçi ve kapsayıcı bir anlayışı beslediğini göstermektedir.

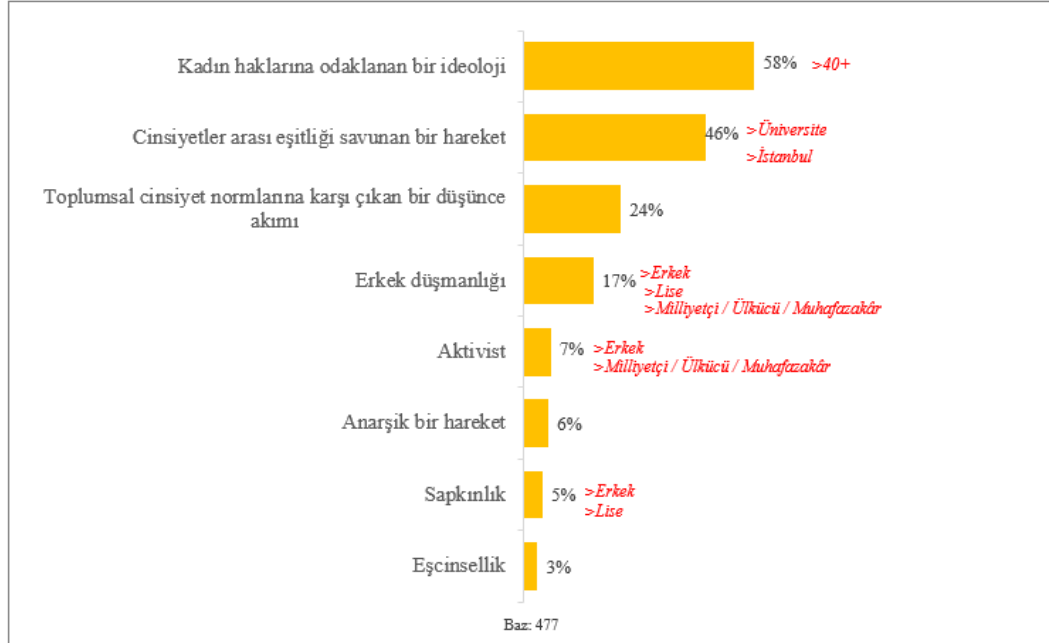
Buna karşılık, katılımcıların %17’si feminizmi “erkek düşmanlığı” olarak tanımlamaktadır. Bu tanıma benimseyenlerin çoğunluğu erkeklerden, lise mezunlarından ve milliyetçi/ülkücü/muhafazakâr ideolojik kimliklere sahip bireylerden oluşmaktadır. Bu bulgu, feminizmin yanlış anlaşılma ya da ideolojik önyargılarla karşılaşma potansiyelinin özellikle bazı demografik gruplarda daha

yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Benzer şekilde “anarşik bir hareket” (%6), “sapkınlık” (%5) ve “eşcinsellik” (%3) gibi uç ve olumsuz tanımlar da dile getirilmiştir. Bu ifadelerin çoğunlukla erkekler ve daha düşük eğitim düzeyindeki bireyler arasında yoğunlaştığı görülmektedir.

Özetle bu bulgular, feminizmin toplumda hâlâ kutuplaştırıcı bir kavram olabildiğini ve bireylerin demografik ve ideolojik konumlarına göre feminizme çok farklı anlamlar atfettiğini göstermektedir. Bir yanda kadın haklarını ve cinsiyet eşitliğini savunan bir hareket olarak kabul edilirken, diğer yanda erkek karşıtlığı ya da toplumsal düzeni tehdit eden bir unsur olarak da görülebilmektedir. Bu durum, feminizmin kamuoyunda doğru ve kapsayıcı bir biçimde anlaşılmasının önünde hâlâ bazı engeller olduğunu ve bu konuda bilinçlendirme çalışmalarının önemini ortaya koymaktadır.

Grafik 6: Feminizmi Tanımlama

S4. Feminizmi nasıl tanımlarsınız? [M]

3.7. İfadelere Katılım Düzeyi

Katılımcıların feminizm ve toplumsal cinsiyet eşitliği kavramlarına yönelik tutumlarını ortaya koymak amacıyla yöneltilen bu soru grubu, çeşitli ifadelere beşli Likert ölçeği ile yanıt verilmesini içermektedir. Sonuçlar hem kavramın genel algısını

hem de katılımcıların ideolojik ve demografik konumlarıyla bu algılar arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır.

Genel olarak bakıldığında, katılımcıların önemli bir çoğunluğu feminizme doğrudan değil, dolaylı yollarla — özellikle insan hakları çerçevesinde — yaklaşmaktadır. “İnsan hakları doğru uygulanırsa zaten kadın ile erkek eşit olur” ve “Kadın erkek diye ayırmak yerine insan haklarının savunulması gerekliliğine inanıyorum” ifadeleri, sırasıyla %75’lik T2B (Top 2 Box)¹⁰ oranlarıyla en yüksek katılım gören görüşler arasında yer almaktadır. Bu ifadelerin özellikle erkek katılımcılar arasında daha fazla desteklendiği görülmektedir. Bu durum, erkeklerin feminizmi bir “kadın hareketi” olarak değil, daha genel bir insan hakları meselesi olarak çerçevelemeyi tercih ettiklerini düşündürmektedir. Bu yaklaşım, feminizme mesafeli bir kabul biçimi olarak da değerlendirilebilir.

Benzer şekilde, “Kadın ile erkeğin eşit olduğuna inanıyorum” ifadesi de %59’luk bir T2B oranı ile ortalamanın üzerinde katılım görmektedir. Bu görüşün özellikle Kemalist/Atatürkçü/Sosyal Demokrat kimliğe sahip bireyler arasında daha sık dile getirildiği gözlemlenmiştir. Bu, bu grupların toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesini ideolojik aidiyetleriyle daha bütünlüklü şekilde içselleştirdiklerini göstermektedir.

Öte yandan, “Feminizm erkek düşmanlığı anlamına gelmektedir” ifadesine verilen destek toplum genelinde sınırlı kalmakta (%26 T2B). Ancak bu görüşün, özellikle erkek katılımcılar ile Milliyetçi/Ülkücü/Muhafazakâr kimliğe sahip bireyler arasında daha sık dile getirildiği görülmektedir. Bu durum, feminizme yönelik olumsuz çağrışımların belli ideolojik kümelerde daha belirgin olduğunu ve kavramın bu çevrelerde daha çok karşıtlık ve tehdit çerçevesinde algılandığını göstermektedir. Ancak genele yayılan yaygın bir kanıdan çok, belirli bir kesimin tepkisel yaklaşımı olarak değerlendirilmelidir.

Aynı ideolojik kümelerde “Feminizm tanımını ülkeden ülkeye değiştirmektedir”, “Feminizmin dönemden döneme değiştiğini düşünüyorum”, “Feministlerin anarşist

¹⁰ Top 2 Box, 5’li Likert tipi ölçeklerde en yüksek iki olumlu yanıt kategorisini (“Katılıyorum” ve “Tamamen katılıyorum” gibi) birleştirerek hesaplanan orandır. Katılımcıların olumlu tutumlarını topluca ifade etmek amacıyla kullanılır.

olduklarını düşünüyorum”, “Feminizm örf, adet ve geleneklerimize aykırıdır” ve “Kadınla erkeğin fıtratı ayrıdır” gibi daha olumsuz ve kuşkucu yaklaşımlar da görece yüksek destek bulmuştur. Bu, bu kesimlerde feminizmin hâlâ yanlış anlaşılmakta ya da ideolojik bir tehdit olarak görülmekte olduğunu ortaya koymaktadır.

Kadın haklarıyla ilgili iyimserlik düzeyi ise sınırlı kalmaktadır. “Bence Türkiye’de kadın hakları iyi savunuluyor” ifadesine yalnızca %32’lik bir destek verilmiştir; bu oran özellikle muhafazakâr eğilimli bireyler arasında daha yüksektir. Bu da bu grubun mevcut toplumsal düzeni koruma eğilimiyle bağlantılı olabilir.

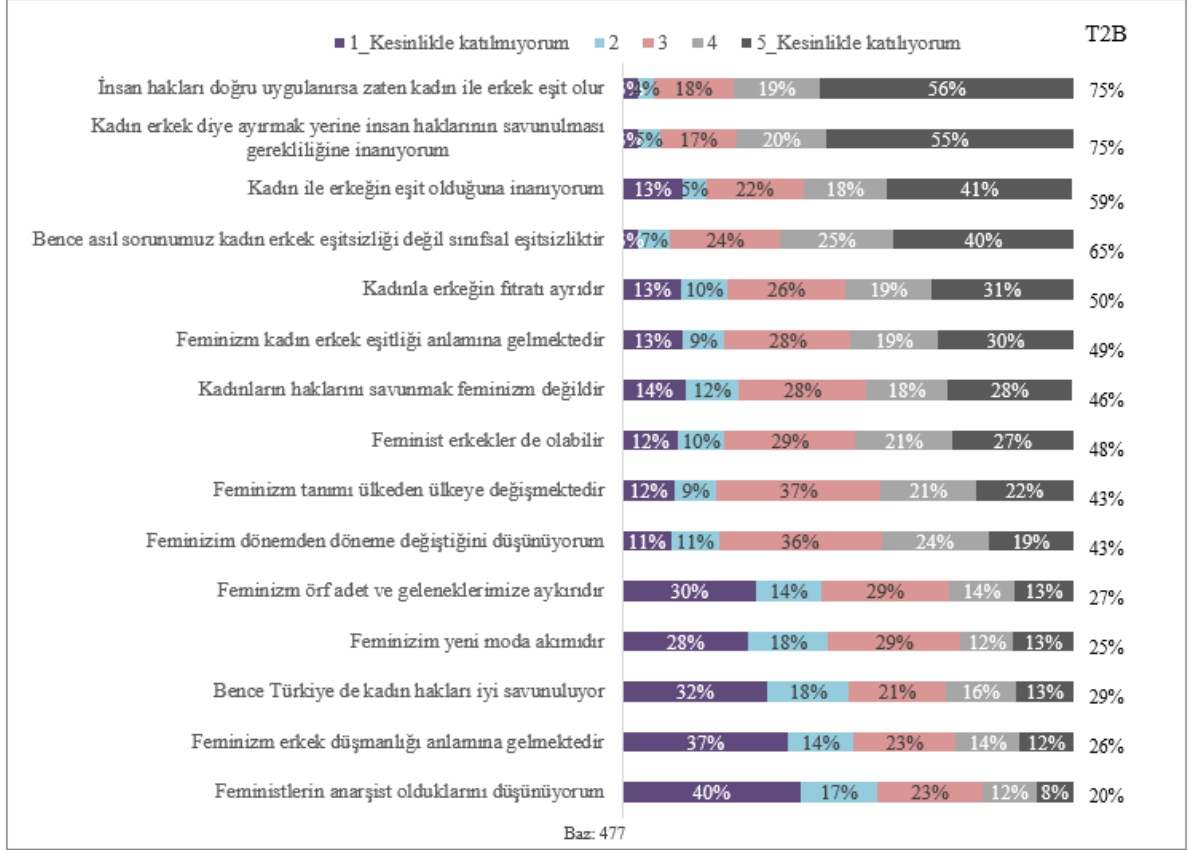
Öte yandan, toplumsal cinsiyet rolleri ve feminizmin kapsayıcılığı açısından dikkat çekici bir başka bulgu ise “Feminist erkekler de olabilir” ifadesine verilen yanıtlarda ortaya çıkmaktadır. Bu ifadeye %42 oranında katılım sağlanmış olmakla birlikte, kadın katılımcılar arasında bu görüşün daha fazla desteklendiği görülmektedir. Bu durum, kadınların feminist kimliği yalnızca kendilerine ait bir alan olarak görmediklerini, aksine toplumsal dönüşümde erkeklerin de aktif rol alabileceğine inandıklarını göstermektedir.

“Feminizm kadın erkek eşitliği anlamına gelmektedir” ifadesine verilen %50’lik katılım oranı, kavramın tanımına dair toplum genelinde bir uzlaşma olmadığını göstermektedir. Ayrıca, “Kadınların haklarını savunmak feminizm değildir” ifadesine verilen %48’lik destek de, feminizmin çoğu zaman bireysel hak savunuculuğundan ayrı, daha ideolojik bir alan olarak algılandığını düşündürmektedir.

Sonuçlar belli ediyor ki, feminizmin toplum genelinde hâlâ parçalı, çok boyutlu ve kimi zaman çelişkili biçimde algılandığını göstermektedir. Erkeklerin insan hakları temelinde kavrama mesafeli bir kabul geliştirdiği, kadınların ise daha kapsayıcı ve eşitlikçi bir bakış açısı benimsediği anlaşılmaktadır. Aynı zamanda, bireylerin ideolojik kimlikleri — özellikle Kemalist/Atatürkçü/Sosyal Demokrat ve Milliyetçi/Ülkücü/Muhafazakâr ayrımı — feminizme yüklenen anlamları doğrudan şekillendirmektedir. Bu nedenle, toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki söylem ve politikaların yalnızca bilgi temelli değil, ideolojik ve kültürel katmanları da gözetilen bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerekmektedir.

Grafik 7: Feminizm Çerçevesinde İfadelere Katılım Düzeyi

S5. Lütfen aşağıdaki ifadelere katılıp katılmadığınızı belirtiniz:

3.8. Bir Feminizm Tanımı Sonrası Tutum Değişimi

Araştırmada katılımcılara önce feminizmle ilgili herhangi bir tanım verilmeden (Pre), ardından ise şu tanım okunduktan sonra aynı soru (Post) yöneltilmiştir:

“Feminizm, erkeklerin ve kadınların toplumda eşit haklara ve statüye sahip olması ve her şekilde eşit muamele görmesi gerektiğini savunur.”

Bu iki sorunun karşılaştırmalı yorumlaması, katılımcıların feminizme dair algılarının tanımla birlikte nasıl değiştiğini, kavramın anlamlandırılmasının bireylerin kendilerini bu kavramla ne ölçüde özdeşleştirdiklerini nasıl etkilediğini göstermektedir.

a. Feminist Kimliği Kabul Etmeyen Ancak Eşitliğe İnananlar

Her iki soruda da en yüksek oranda tercih edilen ifade, “Kadınlar ve erkekler için eşitliğe inanıyorum ama kendimi feminist olarak tanımlamıyorum” seçeneği olmuştur.

- **Pre → %52,**
- **Post → %50** oranında katılımcı bu ifadeyi tercih etmiştir.

Bu oranlar, feminizmin içerdiği değerler (eşitlik vb.) ile ismi arasındaki mesafenin toplumda yaygın olduğunu göstermektedir. Özellikle erkekler ve 40 yaş üstü bireyler bu tanımı daha çok benimsemektedir. Ayrıca, Kemalist/Atatürkçü/Sosyal Demokrat kimliklere sahip bireylerde de bu ifade yaygındır. Bu sonuç, feminizmin değerlerinin toplumda önemli ölçüde içselleştirildiğini; ancak kavramın kendisinin isimsel olarak benimsenmesinde hâlâ direnç olduğunu ortaya koymaktadır.

b. Kendini Feminist Olarak Tanımlayanlar

Feminizm tanımı sunulmadan önce (Pre), “Kendimi feminist olarak tanımlarım” diyenlerin oranı yalnızca **%11** iken, tanımdan sonra (Post) bu oran **anlamli şekilde %21’e yükselmiştir**. Bu artış, feminizmin doğru, kapsayıcı ve eşitlik temelli bir şekilde tanımlanmasının, bireylerin kavrama yakınlaşmasında etkili olduğunu göstermektedir. Özellikle kadınlar ile Kemalist/Atatürkçü/Sosyal Demokrat kimlikteki bireylerin bu tanımı daha fazla sahiplenmesi dikkat çekicidir. Tanımla birlikte artan bu sahiplenme, feminizmin içerdiği ilkelerin netleştirilmesinin toplumda kavrama dair ön yargıları kırabileceğini düşündürmektedir.

c. Feminizme Karşı Olanlar ve Feminizm Tanımını Gereksiz Görenler

“Feminizmin alakasız/yersiz bir tanım olduğunu düşünüyorum” diyenlerin oranı, tanım öncesinde **%13** iken tanım sonrasında **%8’e** düşmüştür. Benzer şekilde “Feminizme karşıyım” diyenlerin oranı da tanımdan sonra **%9’dan %6’ya** gerilemiştir. Bu düşüş, bazı bireylerin feminizm kavramına karşı olumsuz yargılarının, kavramın ne olduğu net bir şekilde açıklandığında yumuşayabileceğini ortaya koymaktadır. Bu görüşlerin özellikle erkekler, Milliyetçi/Ülkücü/Muhafazakâr kimliklerde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu kesimlerdeki bireylerin feminizmi sıklıkla “yabancı”, “ideolojik” veya “tehditkâr” olarak algıladığı anlaşılmaktadır.

d. Feminizmi Dışlayıcı, Anlaşılmaz veya Aykırı Görenler

“Feminizmin dışlayıcılık olduğunu düşünüyorum”, “ne temsil ettiğini bilmiyorum” ya da “karşıyım” gibi ifadeler toplamda her iki soruda da (pre ve post) görece sınırlı

oranda tercih edilmiştir. Ancak tanım sonrası bu görüşlerin oranı daha da azalmıştır. Örneğin,

- “Feminizmin neyi temsil ettiğini bilmiyorum” diyenlerin oranı %3’te sabit kalmıştır.
- “Feminizmin dışlayıcı olduğunu düşünüyorum” diyenlerin oranı %7’ye gerilemiştir.

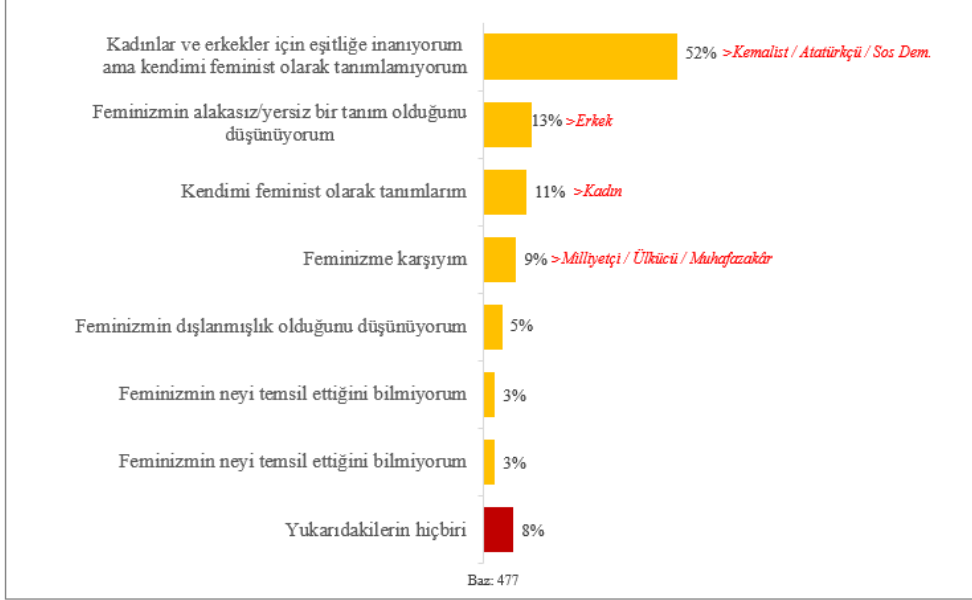
Bu da tanım verildiğinde kavrama dair belirsizliklerin bir kısmının giderilebildiğini göstermektedir.

Bu iki sorunun karşılaştırmalı analizi, feminizm kavramının toplumda değerlere dair büyük ölçüde kabul gördüğünü ancak ismi ve söylemiyle hâlâ mesafeli bir ilişki içinde olduğunu göstermektedir. Kavramın içeriğinin açık ve eşitlik temelli bir şekilde tanımlanması, özellikle kadınlar ve ilerici ideolojik kümelerde sahiplenme oranını artırmaktadır. Erkek katılımcılar ise eşitliğe inandıklarını belirtmelerine rağmen “feminist” sıfatını kullanmaktan büyük oranda kaçınmakta, bunun yerine insan hakları temelli ve daha soyut bir çerçevede kalmayı tercih etmektedir.

Tanımla birlikte olumsuz görüşlerin azalması, feminizmin toplumda bilgi eksikliğinden kaynaklı olarak yanlış anlaşıldığını ve doğru anlatıldığında bu önyargıların en azından bir kısmının ortadan kalkabileceğini göstermektedir. Bu durum, kavramın kamusal alandaki temsil biçiminin, bireylerin tutumlarını doğrudan etkileyebileceği gerçeğini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Grafik 8: Feminizm Tanımı Öncesi Kabul

S6. Aşağıdaki ifadelerden hangisi sizin görüşünüzü en iyi şekilde anlatır? [S]

Grafik 9: Feminizm Tanımı Sonrası Kabul

S7. Feminizm tanımlarından bir tanesi de "Feminizm, erkeklerin ve kadınların toplumda eşit haklara ve statüye sahip olması ve her şekilde eşit muamele görmesi gerektiğini savunur". Bu tanımlamayı okuduktan sonra aşağıdaki soruyu tekrar cevaplamanızı rica ediyoruz.

Aşağıdaki ifadelerden hangisi sizin görüşünüzü en iyi şekilde anlatır? [S]

Feminizm tanımı öncesinde (11%) veya bu tanımdan sonra kendini feminist olarak tanımlayan (21%) 111 katılımcıya genel olarak feminizmi eyleme nasıl dönüştürebilecekleri ve şahsen kendilerinin bir girişimde bulunup bulunmadıkları

sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar ilginçtir. Kendini feminist olarak tanımlayan kitlenin bile söylemin eyleme dönüştürmesi ile ilgili olarak çok da üzerinde düşünülmediği ortaya çıkmıştır.

Tablo 13: Feminist Söylemin Eyleme Geçmesi için Yapılabilecekler

Baz (Kendini Feminist Olarak Tanımlayanlar): 111	
Bilinç yükseltme / Eğitim	26%
Eşitliğin sağlanması	23%
Adaletin işlenmesi / Yasaların sağlanması	14%
Toplumsal örgütlenme	14%
Eşit ücret / eşit iş imkânı	11%
Eylem yapmak	7%
Protesto yapmak	4%
Karar verme mercilerinde yetki	4%
Bilmiyorum	19%

Tablo 14: Feminist Söylemin Eyleme Geçmesi için Bireysel Çaba

Baz (Kendini Feminist Olarak Tanımlayanlar): 111	
Eşit davranırım	17%
Bilinç yükseltme / Eğitim / Farkındalık paylaşımları	13%
Sözlü savunmaya geçme	12%
Sosyal medyada tepki gösterme	8%
Eylem/Gösteri/Yürüyüş	6%
Çocuğumu bilinçli yetiştirme	5%
STK bağıışı yapmak	3%
Hayır	40%

Feminizm tanımı yapıldıktan sonra da feminizme karşı olduğunu belirten 28 katılımcı ise karşı olma gerekçelerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

Tablo 15: Feminizme Karşı Olma Nedenleri

Baz (Feminizme Karşı Olanlar): 28	
Kadın erkek eşit değildir	29%
Kadın erkek eşittir, ayrımcılığa neden oluyor	25%
Kadın haksız da olsa kayrıldığı için	25%
Kadın ve erkeğin toplumdaki rolleri farklıdır	21%
Çok fazla bilgim olmadığı için	21%
Erkek düşmanlığı olduğu için	4%

3.9. Feminizmin Toplumsal Etkilerine Dair Algılar

Bu soruda katılımcılardan, feminizmin toplumda yaratabileceği etkileri değerlendirmeleri istenmiştir. Birden fazla seçenek işaretlenebilen bu soru, bireylerin feminizme dair nasıl bir işlev atfettiklerini ve bu işlevlerin hangi alanlarda (toplumsal, kültürel, ekonomik) yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. Aynı zamanda feminizme yönelik umut ve beklentilerin hangi toplumsal kesimlerde daha yaygın olduğunu da göstermektedir.

Katılımcıların en yüksek oranda katılım gösterdiği seçenek, “toplumda daha fazla farkındalık yaratma” olmuştur (%57). Bu bulgu, feminizmin en temel etkisinin bilinç ve duyarlılık oluşturma olduğu yönündeki güçlü bir ortak algıyı yansıtmaktadır. Bu görüş özellikle kadınlar, 40 yaş üzeri bireyler, Kemalist/Atatürkçü/sosyal demokrat kimlikte olanlar ve İstanbul’da yaşayanlar arasında daha fazla benimsenmiştir. Bu tablo, bu grupların feminizmi daha pozitif bir değişim aracı olarak gördüklerini göstermektedir.

En az ilk seçenek kadar bahsedilen seçenek “kadına yönelik şiddeti engelleme” etkisidir (%54). Bu da feminizmin, toplumsal eşitsizliklerin en yıkıcı biçimi olan şiddetle mücadelede önemli bir araç olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır. Kadın haklarının korunması ve kadınların görünürlüğünün artırılması konularında feminizmin dönüştürücü bir güce sahip olduğu fikri, araştırmaya katılanların büyük bir kısmı tarafından benimsenmektedir.

Daha spesifik ve yapısal bir konu olan “ekonomik eşitsizliği azaltma çabaları” ise %30 oranında işaretlenmiştir. Bu oran, feminizmin ekonomik alandaki etkisine dair algının, toplumsal farkındalık ve şiddetle mücadele gibi konulara kıyasla daha geri planda kaldığını göstermektedir. Ancak bu görüş özellikle üniversite mezunları ve yine Kemalist/Atatürkçü/Sosyal Demokrat kimliğe sahip bireyler arasında daha yaygındır. Bu durum, eğitim düzeyi ve ideolojik eğilimlerin, feminizmin daha yapısal, sistemik alanlardaki etkilerini algılama biçimini etkilediğini göstermektedir.

“Cinsiyet rollerini değiştirme potansiyeli” ise %21 oranında belirtilmiştir. Bu seçeneğin daha az işaretlenmiş olması, toplumda geleneksel toplumsal cinsiyet normlarının hâlâ güçlü olduğunu ve bu normlara yönelik dönüşüm fikrine mesafeli

yaklaşıldığını düşündürmektedir. Bu, özellikle daha muhafazakâr ve geleneksel değerlere sahip bireylerde gözlemlenen bir dirençle açıklanabilir.

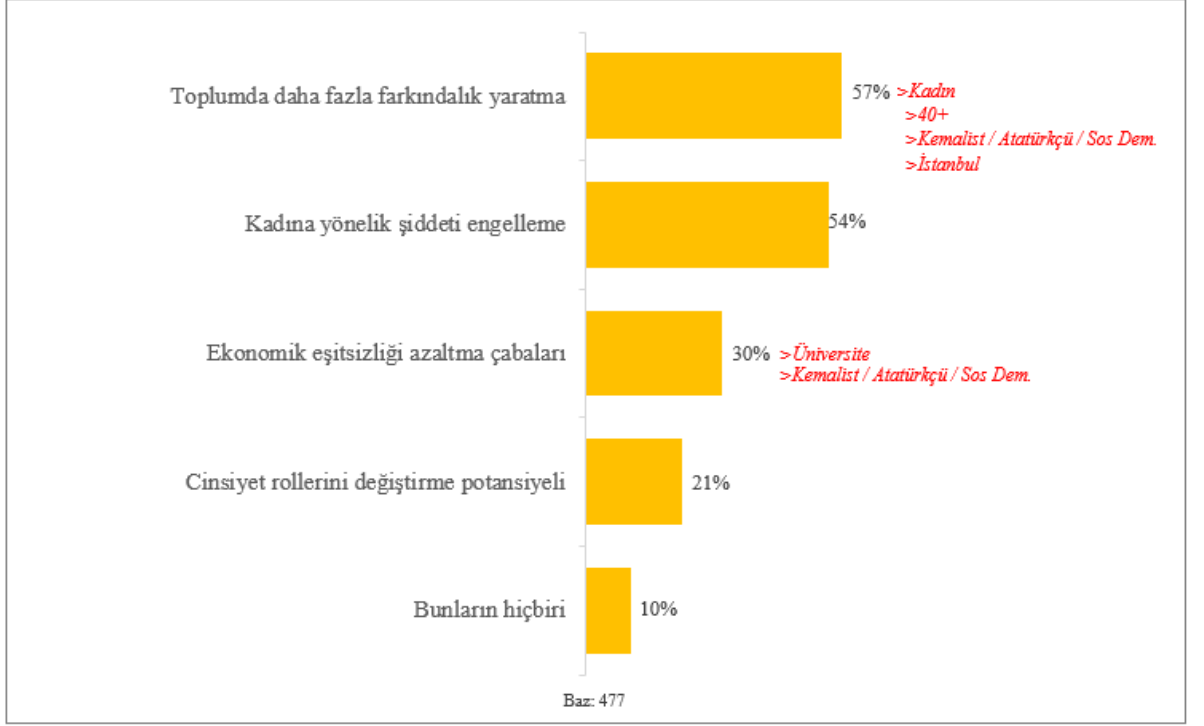
Son olarak, katılımcıların %10'u "bunların hiçbiri" seçeneğini işaretleyerek feminizmin toplumsal, kültürel ya da ekonomik alanda olumlu bir etkisi olabileceği fikrine tamamen karşı çıktıklarını ifade etmiştir. Bu oran, toplumda feminizme yönelik tamamen olumsuz bir duruş sergileyen sınırlı ama dikkat çekici bir kesimin varlığına işaret etmektedir.

Bu bulgular, feminizmin toplumda öncelikle farkındalık yaratma ve kadına yönelik şiddeti engelleme gibi insani ve ahlaki değerlerle ilişkilendirildiğini; buna karşın yapısal (ekonomik) ve kültürel (cinsiyet rolleri) dönüşüm gücünün daha sınırlı düzeyde algılandığını göstermektedir. Aynı zamanda, feminizme atfedilen bu işlevlerin, bireylerin eğitim düzeyi, yaş grubu, cinsiyeti ve ideolojik kimliğiyle yakından ilişkili olduğu görülmektedir.

Bu çerçevede, feminizmin yalnızca toplumsal hassasiyetler düzeyinde değil, aynı zamanda yapısal eşitsizlikleri dönüştürecek bir hareket olarak anlaşılabilmesi için özellikle ekonomik ve kültürel yönlerinin daha görünür ve anlaşılır hale getirilmesi gerektiği söylenebilir. Ayrıca, karşıt görüş taşıyan azınlık grubun varlığı, toplumsal farkındalık çalışmalarının yalnızca mevcut destekleyicilerle sınırlı kalmaması, kutuplaşmaya açık grupları da kapsayıcı bir stratejiyle ele alması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Grafik 10: Feminizmin Etkileri

S9. Feminizmin toplumsal, kültürel ve ekonomik etkileri neler olabilir? [M]

3.10. Medyada Feminizmin Temsili

Feminizmin toplumdaki görünürlüğü yalnızca bireylerin kişisel inançlarıyla değil, aynı zamanda medyada nasıl temsil edildiğiyle de yakından ilişkilidir. Bu çerçevede elde edilen veriler, medyanın feminizm konusunu ele alış biçiminin kamuoyunda çoğunlukla eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirildiğini ortaya koymaktadır.

Katılımcıların en yüksek oranda işaretlediği görüş, medyanın feminizmi çarpıtarak sunduğu yönündedir (%39). Bu düşünce, özellikle üniversite mezunları ile Kemalist/Atatürkçü/Sosyal Demokrat kimliklere sahip bireylerde daha sık dile getirilmektedir. Bu bulgu, medyada yer alan feminist söylemlerin özünden saptırıldığı ya da toplum nezdinde olumsuz bir bağlamda sunulduğu algısının güçlü olduğunu göstermektedir. Eleştirel medya okuryazarlığının daha gelişmiş olduğu gruplarda bu algının yaygın olması, medya temsillerinin bireysel tutumlar üzerindeki etkisini görünür kılmaktadır.

Öte yandan, %34'lük bir kesim medyanın cinsiyet eşitliği konusundaki önemi vurguladığını düşünmektedir. Bu görüşün özellikle Milliyetçi/Ülkücü/Muhafazakâr kimliklerde öne çıkması, bu kesimlerin feminizm kavramını doğrudan benimsememekle birlikte, eşitlik eksenli söylemleri medya aracılığıyla olumlu karşıladıklarını göstermektedir. Bu bağlamda medya, kavramı değilse bile içeriğini daha kabul edilebilir bir biçimde sunan bir araç olarak işlev görmektedir.

Katılımcıların yaklaşık üçte biri (%29) ise medyanın yalnızca politikacılar ne isterse onu yansıttığını ifade etmektedir. Bu görüş özellikle 30-39 yaş arası bireylerde daha fazla destek bulmuştur. Söz konusu yaklaşım, medyanın bağımsız bir aktör olmaktan çok, siyasi güdüler doğrultusunda yönlendirildiği algısını yansıtmaktadır. Bu durum, feminizmin politik bir araç olarak kullanıldığı ve temsil biçiminin siyasi iradeye bağlı olarak değiştiği düşüncesine işaret etmektedir.

Toplumun %26'sı ise medyanın kadına yönelik şiddet olaylarına yeterince yer vermediğini belirtmiştir. Bu görüşün özellikle İstanbul'da yaşayan bireyler arasında yaygın olması, daha yoğun medya tüketiminin olduğu kentli kesimin içerik yetersizliğini daha açık biçimde gözlemlediğini düşündürmektedir. Şiddet gibi toplumsal sorunların yeterince görünür kılınmaması, medyanın sorumluluklarını yerine getirmediğine dair bir eleştiri olarak değerlendirilebilir.

En düşük oranda işaretlenen seçenek ise medyanın feminist mesajları desteklediği görüşüdür (%16). Bu algı, özellikle 18-29 yaş arası gençler arasında görece daha yaygın olmakla birlikte, toplum genelinde zayıf bir kanaat olarak kalmaktadır. Bu durum, feminizmin medya tarafından desteklendiğine dair genel bir güvensizlik olduğunu ya da feminist içeriklerin yeterince görünür olmadığını ortaya koymaktadır.

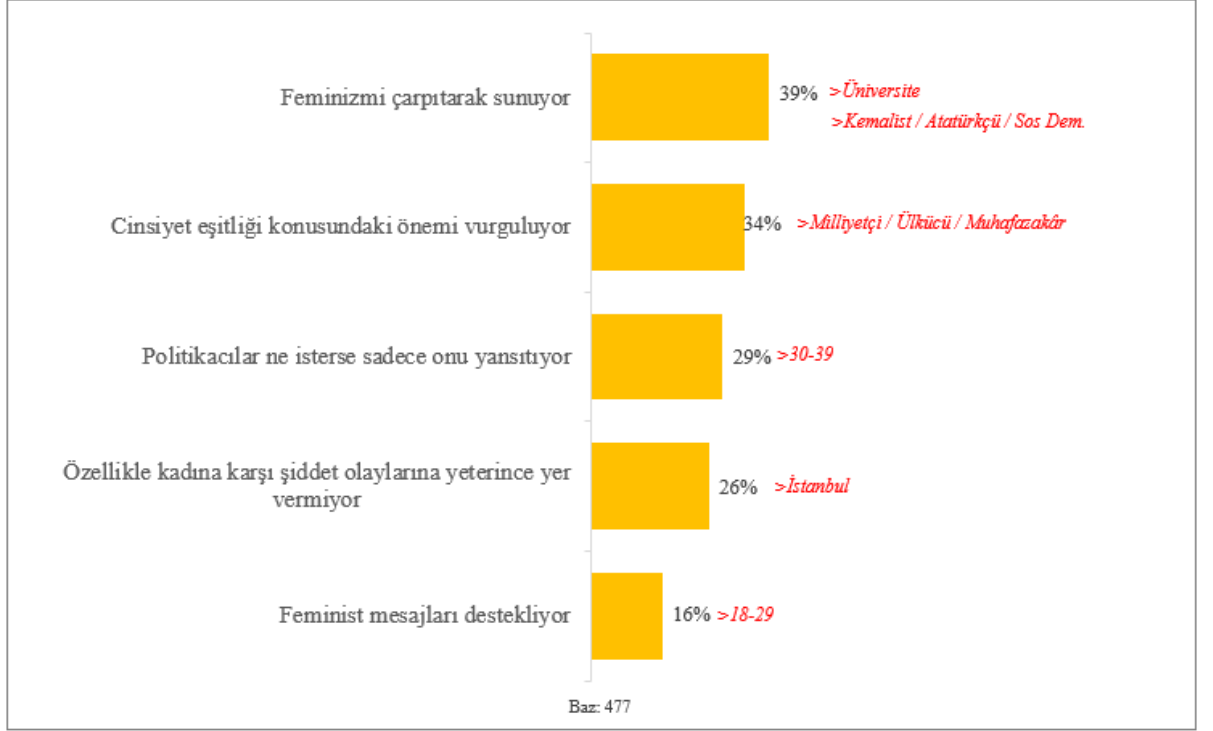
Katılımcıların yanıtları, medyanın feminizm konusundaki temsil biçimlerine dair güçlü bir sorgulama eğilimi taşıdığını göstermektedir. Temsillerin çoğu zaman çarpıtılmış, eksik veya politik yönlendirmelerle şekillenmiş olduğu düşünülmektedir. Buna karşın, medyanın zaman zaman eşitlik odaklı mesajlar verebildiği ve belirli kesimlerde bu yönüyle takdir edildiği de gözlemlenmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği gibi hassas konuların medyada nasıl sunulduğu, yalnızca bilgilendirme değil, aynı zamanda kamuoyunun tutum ve değerlerinin şekillenmesinde

de belirleyici rol oynamaktadır. Bu nedenle, feminizmin medya temsillerinin daha kapsayıcı, tutarlı ve gerçek sorunlara temas eden bir biçimde yapılandırılması, toplumsal dönüşüm açısından büyük önem taşımaktadır.

Grafik 11: Medya ve Feminizm

S10. Sizce medya, feminizm konusunu nasıl ele alıyor? [M]

3.11. Feminizme Dair Yanlış Algılar ve Sebepleri

Katılımcıların önemli bir çoğunluğu (%68), feminizme dair toplumda yanlış algıların var olduğunu düşünmektedir. Bu görüş özellikle üniversite mezunları arasında daha yüksek oranda benimsenmektedir. Bu durum, daha eğitimli bireylerin kavramın içeriğiyle çarpıtılmış temsili arasındaki farkı daha net ayırt edebildiğini göstermektedir. Aynı zamanda, feminizmin toplumda sadece karşıt görüşlerin etkisiyle değil, bilgi eksikliği ve önyargılarla da şekillendiğine dair bir farkındalık oluştuğu anlaşılmaktadır.

“Feminizme dair yanlış algıların temel sebepleri nelerdir?” sorusuyla derinleştirilen analizde ise, bu yanlış algıların nedenlerine dair çok boyutlu değerlendirmeler öne çıkmaktadır. Katılımcılar, bu algıların kaynağını hem bireysel düzeyde (önyargılar,

korkular) hem de yapısal düzeyde (medya, kamuoyu, ideolojik saldırılar) değerlendirmiştir.

En sık dile getirilen görüş, “geleneksel düşüncenin feminist düşünce karşısında çok büyük bir engel oluşturduğu” yönündedir (%44). Bu görüş özellikle Ankara gibi idari merkezlerde daha sık dile getirilmiştir. Bu bulgu, toplumsal normlar ve değerler sisteminin feminizmin toplumda doğru biçimde anlaşılmasını engellediğine dair güçlü bir kanaatin varlığını göstermektedir. Kadın-erkek rolleri, aile yapısı ve ahlaki değerler üzerinden şekillenen geleneksel düşünce biçimleri, feminist söylemin karşısında direnç üretmektedir.

%37 oranla eşit derecede destek bulan iki diğer görüş ise feminizme dair algıların medyadaki ve toplumdaki karşılıklarına işaret etmektedir. İlki, “kamuoyunun feminist görüş ve hedefleri anlamadığı” yönündedir ve özellikle İzmir’de öne çıkmaktadır. Bu, kavramın içerdiği politik ve teorik çerçevenin yeterince tanıtılmamış olması ya da doğru anlatılamamasına dair bir eleştiriyi yansıtır.

İkinci olarak, “feministler sözlerinde ve eylemlerinde çok radikaller ve insanları korkutuyorlar” görüşü de %37 oranında dile getirilmiştir. Bu görüşün özellikle bir metropol olan İstanbul’da yaygın olması dikkat çekicidir. Bu bulgu, kamusal alanda feminist temsillerin bazı kesimlerce agresif, sınır aşan ya da tehditkâr olarak algılanabildiğini, dolayısıyla yanlış algıların bir kısmının feminist hareketin sunum biçimiyle de ilişkili olduğunu düşündürmektedir.

Önemli bir diğer görüş ise anti-feministlerin kasıtlı olarak feminist hareketi itibarsızlaştırdığı yönündedir (%36). Bu algı, özellikle 18-29 yaş grubu arasında daha yaygındır. Genç kuşağın dijital mecralar aracılığıyla feminist içeriklere daha fazla erişim sağladığı ve bu içeriklerin karşıt ideolojik söylemlerle nasıl hedef alındığını gözlemlediği düşünülebilir. Bu da politik kutuplaşmanın feminizme dair algılar üzerindeki etkisini göstermektedir.

Daha düşük oranda (%13) dile getirilen ancak dikkat çekici bir diğer görüş ise “devletin kolluk kuvvetlerinin feminist harekete karşı bir mukavemet gösterdiği” yönündedir. Bu görüş özellikle Kemalist/Atatürkçü/Sosyal Demokrat kimliklerde belirginleşmiştir. Devlet otoritesinin veya güvenlik aygıtlarının feminist protestolara

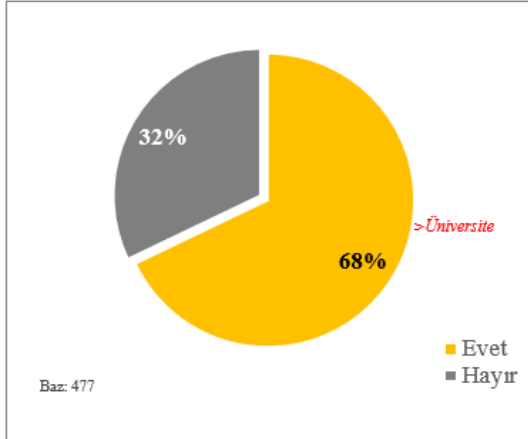
karşı takındığı tutum, bu kesimlerde feminizmin kamusal meşruiyet kazanmasını engelleyen faktörlerden biri olarak değerlendirilmektedir.

Elde edilen bulgular, feminizme dair yanlış algıların toplumda oldukça yaygın olduğuna ve bu algıların ardında hem bilgi eksikliği hem kültürel direnç hem de politik manipülasyonun bulunduğu işaret etmektedir. Geleneksel değer sisteminin yanı sıra kamuoyunun kavramı yeterince anlamamış olması ve feminist hareketin kimi zaman radikal temsillerle algılanması, kavramın toplumsal meşruiyet kazanmasını zorlaştırmaktadır.

Bu bulgular, feminizmin yalnızca kavramsal düzeyde değil, aynı zamanda kültürel kodlarla, siyasi dil ile ve medya temsilleriyle şekillenen çok boyutlu bir algı alanı içinde değerlendirildiğini göstermektedir. Toplumun farklı kesimlerinde oluşan bu algıların doğru analiz edilmesi, feminist söylemin iletişim stratejilerinin yeniden düşünülmesi açısından da önemli bir zemin sunmaktadır.

Grafik 12: Feminizm Algısı

S11. Feminizme dair yanlış bir algı olduğunu düşünüyor musunuz? [S]

Grafik 13: Feminizmin Yanlış Algı Nedenleri

S11a. Feminizme dair yanlış algıların temel sebepleri sizce nelerdir? [M]

3.12. Feminizmin Yanlış Yorumlanmasına Karşı Çözüm Önerileri

Feminizmin toplumda sıklıkla yanlış anlaşıldığına dair yaygın bir kanaat bulunduğu daha önceki bulgularda görülmüştü. Bu görüş özellikle **üniversite mezunları** arasında belirginleşmekte ve toplumsal düzeyde feminizmin içerik ve hedeflerinin kamuoyunda çarpıtıldığına ya da eksik anlaşıldığına işaret etmektedir. Bu çarpıklığın giderilmesi için katılımcıların ne tür çözüm yolları önerdiği incelendiğinde, önerilerin medya, dijital iletişim, eğitim ve örgütlenme başlıkları etrafında yoğunlaştığı görülmektedir.

En yüksek oran (%56) “ana akım medyanın doğru şekilde yönlendirilmesi” önerisinde toplanmıştır. Bu bulgu, medyanın feminist söylemlerin temsilinde başat rol oynadığını ve kavramın toplumsal algısı üzerindeki etkisinin katılımcılar nezdinde fark edildiğini göstermektedir. Feminizme dair olumsuz algıların büyük ölçüde medyada yer alan çarpıtılmış, yüzeysel ya da bağlamdan kopuk temsillerden kaynaklandığı düşüncesi bu öneriye yansımaktadır.

İkinci sırada yer alan çözüm yolu, “feminizmin olumlu savunuculuğunu geliştirmek için dijital medyanın kullanılması”dır (%39). Bu öneri özellikle kadınlar, üniversite mezunları ve İstanbul’da yaşayan bireyler arasında öne çıkmaktadır. Dijital medya,

özellikle genç ve kentli nüfus için hem bilgi kaynağı hem de fikir değişimi alanı olarak işlev gördüğünden, bu platformlar üzerinden yürütülecek bilinçlendirme çalışmalarının geniş etki yaratacağı düşünülmektedir.

%38'lik oranla üçüncü sırada yer alan öneri ise “sosyal organizasyonların kurulması ve ses kanallarının genişletilmesi” dir. Bu görüş, özellikle 30-39 yaş grubu bireylerde daha fazla destek bulmaktadır. Katılımcılar, feminizmin savunusunun bireysel çabaların ötesine geçerek daha kolektif, örgütlü ve sürdürülebilir yapılar aracılığıyla gerçekleştirilmesi gerektiğine inanmaktadır. Bu, sivil toplum temelli, katılımcı ve tabana yayılan bir feminist hareketin meşruiyetini güçlendireceği düşüncesine dayanmaktadır.

“Feministlikle ilgili bilgilerin popülerleştirilmesi” (%32) ve “kadınların daha fazla politik söylem içinde mücadele etmesi” (%32) seçenekleri de benzer oranlarda desteklenmiştir. İlk ifade, akademik ve teorik düzeyde yoğunlaşan feminist literatürün, geniş kitlelere ulaşabilecek sadeleştirme ve iletişim stratejileriyle yeniden sunulması gerektiğini ima etmektedir. İkinci ifade ise özellikle Kemalist/Atatürkçü/Sosyal Demokrat kimliklerde öne çıkmakta ve kadın temsiliyetinin yalnızca sembolik değil, söylem üretimi açısından da aktif olması gerektiğine işaret etmektedir.

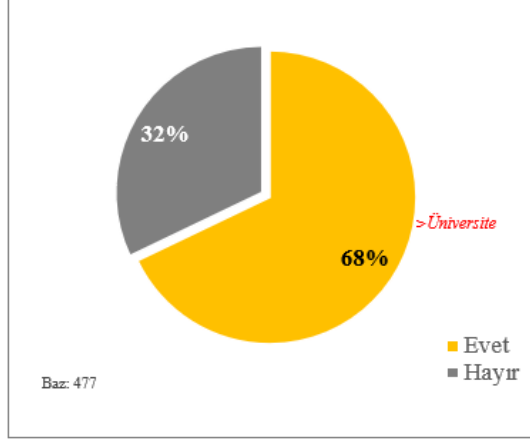
Daha düşük oranlarda desteklenen öneriler arasında, “devlet eliyle eğitimler düzenlenmesi” (%29) ve “feminizmin politika düzeyinde ele alınması” (%29) yer almaktadır. Bu bulgu, katılımcıların feminist algıların düzeltilmesinde devletten çok sivil aktörlerin ve medya/dijital platformların daha etkili olabileceğine inandıklarını düşündürmektedir. Ancak yine de bu önerilerde azımsanmayacak düzeyde bir destek bulunması, eğitim ve siyasi temsiliyetin de çözümde göz ardı edilmemesi gerektiğini göstermektedir.

Feminizme dair yanlış algıların düzeltilmesi için önerilen çözüm yolları, bu algıların yalnızca bireysel yargılarla değil, sistemsal araçlarla da inşa edildiğini kabul eden bir toplumsal farkındalığı yansıtmaktadır. Katılımcılar, özellikle medya ve dijital alanların dönüştürücü gücüne vurgu yaparak, feminizmin toplumsal meşruiyet kazanabilmesi için görünürlük, temsil biçimi ve iletişim stratejilerinin iyileştirilmesine ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır. Aynı zamanda bu süreçte sivil örgütlenme, popüler

bilgi üretimi ve kadınların kamusal alandaki söz hakkının artırılması gibi alanlara da dikkat çekilmesi, çok katmanlı bir dönüşüm talebini işaret etmektedir.

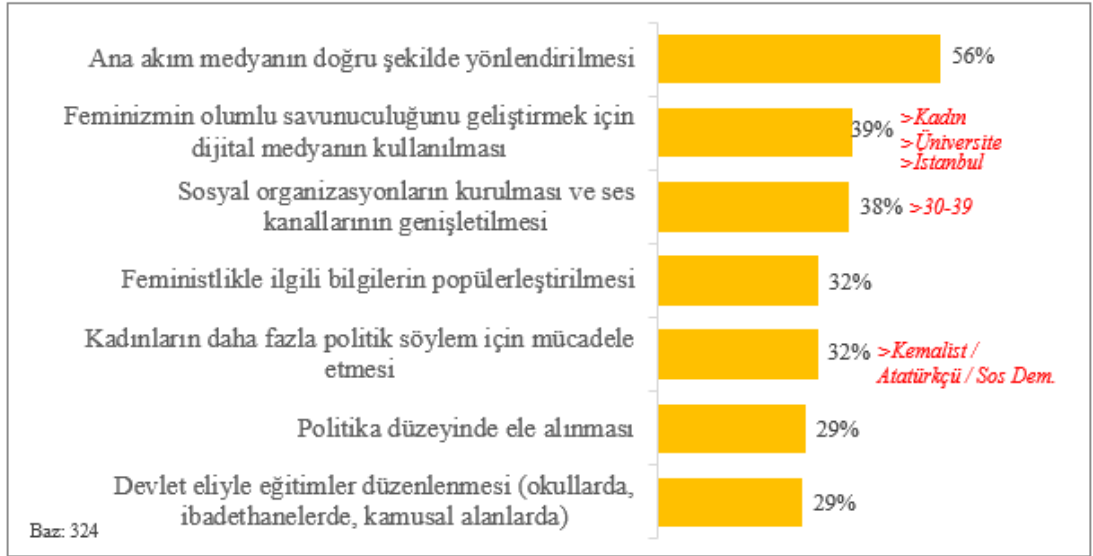
Grafik 12: Feminizm Algısı

S11. Feminizme dair yanlış bir algı olduğunu düşünüyor musunuz? [S]

Grafik 14: Feminizmin Yanlış Algı Çözümleri

S12b. Feminizmin yanlış anlaşılmasını çözmek için önemli yolları sizce nelerdir? [M]

3.13. Genel Değerlendirme: Feminizm Algısına Dair Bütüncül Bir Yorum

Araştırmada elde edilen bulgular, Türkiye'de feminizm kavramına yönelik algıların oldukça katmanlı, yer yer çelişkili ve demografik/ideolojik faktörlere göre anlamlı biçimde farklılaştığını göstermektedir. Katılımcılar, feminizmin içerdiği eşitlik ve

adalet ilkelerine büyük ölçüde yakın durmakta; ancak kavramın kendisini sahiplenme konusunda belirgin bir mesafe sergilemektedir.

En dikkat çekici bulgulardan biri, toplumun geniş kesimlerinde kadın-erkek eşitliği ilkesine güçlü bir destek varken, bu ilkenin "feminist" etiketiyle ifade edilmesine karşı çekingenlik ya da direnç olduğudur. Özellikle erkekler ve muhafazakâr/ülkücü/milliyetçi kimliğe sahip bireyler, feminizmi “erkek karşıtlığı”, “geleneklere aykırılık” veya “anlamsız bir ideoloji” olarak tanımlamaya daha yatkındır. Buna karşılık kadınlar, üniversite mezunları ve Kemalist/Atatürkçü/Sosyal Demokrat kimlikteki bireyler, feminizmin içeriğini daha kapsayıcı biçimde değerlendirmekte ve kavramla özdeşleşmeye daha açıktır.

Katılımcıların büyük bölümü, feminizmin toplumda yanlış anlaşıldığını belirtmekte ve bu yanlış algının özellikle geleneksel değer yapıları, kamuoyunun kavrama dair bilgi eksikliği ve medyanın çarpıtıcı temsilleriyle ilişkili olduğunu ifade etmektedir. Feminizmin radikal ya da agresif biçimlerde sunulması da bu algının pekişmesine neden olmaktadır. Bu çarpık algılar, kavramın özündeki eşitlik ve özgürlük temelli mücadeleye gölge düşürebilmektedir.

Diğer bir yandan feminist olarak somut bir rol modele rastlanmamıştır. Katılımcıların %35’i feminist olarak kendi çevresinden, aile, arkadaş ya da yakın sosyal bağlamlardan kişileri işaret etmiştir. Bu durum, feminizmin toplumsal bellekte bireysel ve gündelik deneyimlerle ilişkilendirildiğini tanıyan ya da tanımlanan feminist figürlerin kamusal alanda yeterince karşılık bulmadığını göstermektedir. Yine %19 oranındaki katılımcı, herhangi bir özel isim vermeksizin “kadın hakları savunucuları” gibi jenerik ifadelerle yanıt vermiştir. Bu da feminist kimliğin kişisel, anonim veya soyut bir düzlemde algılandığını ve kamusal figürlerle özdeşleştirilmesinin sınırlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 16: Feminist Olarak Tanıdıkları

Baz: 477	
Arkadaş, çevre, aile	35%
Jenerik cevaplar	19%
Duygu Asena	4%
Atatürk	1%
Müge Anlı	1%
Bilmiyor / FY / Tanıdığı kimse yok	41%

Medyanın feminizmi nasıl temsil ettiğine dair algılar da benzer bir eleştirel yaklaşımı ortaya koymaktadır. Katılımcılar, feminizmin medyada çoğu zaman ya çarpıtıldığını ya da yüzeysel biçimde ele alındığını düşünmektedir. Özellikle ana akım medyanın rolü burada merkezi bir yer tutmakta; feminist söylemlerin görünürlüğü, içeriği ve bağlamı bu mecralarda belirgin şekilde şekillenmektedir. Bu durum, kavramın kamusal meşruiyeti ve yaygın kabulü açısından belirleyici bir etkiye sahiptir.

Feminizmin olası toplumsal etkileri üzerine yapılan değerlendirmelerde ise en çok öne çıkan işlevler, toplumsal farkındalık yaratma ve kadına yönelik şiddetle mücadele olarak belirtilmiştir. Buna karşın ekonomik eşitsizliğin azaltılması ya da cinsiyet rollerinin dönüştürülmesi gibi daha yapısal ve uzun vadeli dönüşümler görece daha az vurgulanmıştır. Bu durum, feminizmin bireysel ya da gündelik düzeydeki etkilerinin daha çok fark edildiğini; sistemsel dönüşüm potansiyelinin ise daha sınırlı algılandığını göstermektedir.

Yanlış anlamaların çözümüne yönelik öneriler arasında en çok dile getirilen çözüm yolu, medyanın doğru biçimde yönlendirilmesi olmuştur. Bunu dijital mecraların daha etkin kullanımı, feminist bilgilerin sadeleştirilerek popülerleştirilmesi, kadınların politik alandaki görünürlüğünün artırılması ve sivil toplum temelli örgütlenme çabaları takip etmektedir. Bu bulgular, çözümün yalnızca devlet ya da kurumsal aktörlerden değil, bireylerden, medyadan ve sivil yapılardan beklendiğini de ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye’de feminizm kavramı üzerine kurulu algı haritası oldukça karmaşık, çok sesli ve ideolojik kırılmalarla biçimlenmiş durumdadır. Feminizmin temel ilkeleri toplumda geniş ölçüde benimsenmekte; ancak kavramın ismi, çağrışımları ve temsil biçimleri, bireylerin bu kavramla kurduğu ilişkiyi

belirlemektedir. Bu nedenle, feminizmin daha doğru, dengeli ve kapsayıcı biçimde anlaşılabilmesi için iletişim biçimlerinin, temsillerin ve savunuculuk dilinin yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. Toplumun farklı kesimlerine hitap eden, ideolojik engelleri aşan ve bilgilendirici nitelik taşıyan bir feminizm anlatısı, yalnızca kadınlar için değil, daha adil bir toplum inşa etmek isteyen herkes için ortak bir zemin yaratabilir.

SINIRLILIKLAR

Bu çalışma, Türkiye’de feminizm kavramına yönelik algıları ve tutumları incelemeyi amaçlamaktadır. Ancak, araştırmanın yürütülme biçimi ve kapsamı itibarıyla bazı sınırlılıklar içermektedir:

Dijital Erişim Sınırlılığı

Araştırmanın çevrim içi ortamda yürütülmesi, yalnızca internete erişimi olan ve dijital cihaz kullanabilen bireylerle sınırlı kalmasına neden olmuştur. Bu durum, özellikle okuma-yazma bilmeyen bireyler ile dijital erişimi olmayan veya sınırlı olan kesimlerin çalışmaya dahil edilememesi sonucunu doğurmuştur.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2024 yılı Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması'na göre, 16-74 yaş grubundaki bireylerin internet kullanım oranı %88,8 olarak belirlenmiştir. Aynı çalışmada, internete erişim imkânı olan hane oranı ise %96,4 olarak raporlanmıştır. Bu veriler, her ne kadar yüksek oranları gösterse de hâlâ belirli bir kesimin internet erişiminden yoksun olduğunu ve dolayısıyla araştırma kapsamı dışında kaldığını göstermektedir.

Ayrıca, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nın 2024 yılı verilerine göre, Türkiye nüfusunun %93,8'i mobil bağlantı sahibidir. Bu yüksek oran, mobil cihazların yaygınlığını gösterse de dijital okuryazarlık ve cihaz kullanım becerileri açısından farklılıklar bulunabilir. Bu nedenle, çevrim içi anket yöntemi, dijital okuryazarlık düzeyi düşük bireylerin katılımını sınırlamış olabilir.

Sonuç olarak, araştırmanın çevrim içi ortamda gerçekleştirilmesi, dijital erişim ve okuryazarlık düzeyleri farklılık gösteren bireylerin katılımını sınırlamış ve bu durum, elde edilen verilerin toplumun tamamını temsil etme yetisini kısıtlamıştır. Ancak araştırmanın metodoloji bölümünde de değinildiği üzere sonuçlar hata payı içerisinde kalmaktadır.

Örneklemin Temsiliyeti Sınırlılığı

Araştırmaya katılım, çevrim içi panel aracılığıyla gönüllülük esasına dayalı olarak sağlanmıştır. Bu yöntemde katılımcılar, daha önce veri sağlayıcı firmaların çevrim içi panellerine kayıt yaptırmış, dijital okuryazarlığı bulunan bireylerden oluşmaktadır.

Dolayısıyla, seçilen örneklem Türkiye toplumunun tamamını istatistiksel olarak temsil etmemektedir.

Özellikle kırsal bölgelerde yaşayan, internet erişimi kısıtlı ya da dijital panele üye olma eğilimi düşük bireylerin yanı sıra, yaşlı nüfus ve düşük eğitim düzeyine sahip bireyler bu tür panellerde doğal olarak daha az yer almakta, bu da çalışmanın demografik çeşitliliğini sınırlamaktadır. Bu durum, elde edilen verilerin toplumsal yapının tüm katmanlarını kapsama derecesini azaltmakta ve bulguların genellenebilirliğini sınırlamaktadır.

SONUÇ

Genel Değerlendirme ve Ulaşılan Sonuçlar

Bu çalışma, Türkiye’de yaşayan 18 yaş ve üzeri bireylerin feminizme dair bilgi düzeylerini, tutumlarını ve kavramsal tanımlamalarını analiz etmeyi amaçlamış, nicel bir yöntem olan çevrim içi anket tekniğiyle 477 bireyden veri toplamıştır. Elde edilen bulgular ışığında aşağıdaki temel sonuçlara ulaşılmıştır:

- **Feminizmin Tanınırlığı Yüksek, Bilgi Derinliği Düşük:** Katılımcıların büyük çoğunluğu (%84) feminizm terimini daha önce duymuş olsa da yalnızca %19’u bu kavram hakkında “çok fazla bilgi sahibi” olduğunu belirtmiştir. Bu durum, feminizmin kavramsal olarak görünür olduğunu; fakat içeriğinin toplumda yeterince anlaşılmadığını göstermektedir.
- **Cinsiyet ve İdeolojiye Bağlı Anlam Sapmaları:** Özellikle erkek katılımcılar ve muhafazakâr/milliyetçi ideolojik kimlik taşıyan bireylerde feminizmin “erkek düşmanlığı” olarak algılandığı görülmüştür. Bu gruplar arasında feminizm, daha çok kutuplaştırıcı ve tehditkâr bir hareket olarak değerlendirilmektedir.
- **Feminizmin Değerleri Benimseniyor, Kimliği Sahiplenilmiyor:** Araştırmada en yüksek oran (%50), “Kadın ve erkek eşitliğine inanıyorum ama kendimi feminist olarak tanımlamıyorum” diyen bireylere aittir. Bu bulgu, feminizmin ilkesel yönlerinin geniş kitlelerce benimsendiğini ancak “feminist” kimliğinin hâlâ ideolojik önyargılarla karşılandığını ortaya koymaktadır.
- **Tanımla Birlikte Algı Yumuşuyor:** Feminizm tanımı sunulduktan sonra kendini feminist olarak tanımlayanların oranı anlamlı biçimde artmıştır (%11 → %21). Bu, bilgilendirme ve kavramsal netliğin önyargıların azalmasında etkili olduğunu göstermektedir.
- **Medya ve Geleneksel Değerler Yanlış Algının Temel Kaynakları:** Katılımcıların büyük bir kısmı (%68), feminizme dair yanlış algıların var

olduğunu düşünmektedir. Bu algının kaynağı olarak ise çoğunlukla medya temsilleri, geleneksel cinsiyet rolleri ve eğitim eksikliği gösterilmektedir.

- **Feminizme Dair Toplumsal Umutlar Yüksek, Yapısal Farkındalık Sınırlı:** Katılımcılar, feminizmin en çok “toplumsal farkındalık yaratma” (%57) ve “kadına yönelik şiddeti engelleme” (%54) yönleriyle fayda sağlayabileceğini düşünmektedir. Ancak ekonomik eşitsizlikleri azaltma (%30) ve toplumsal cinsiyet rollerini dönüştürme (%21) gibi daha yapısal etkiler daha az görülmektedir.

Tez Bulgularına Dayalı Öneriler

Kavramsal Bilinçlendirme

- **Eğitimde Feminizm Temelli Müfredat Güncellenmeli:** İlkokuldan üniversiteye kadar müfredatlara toplumsal cinsiyet eşitliği ve feminizm tarihi gibi konular entegre edilmelidir. Bu içerikler yalnızca kadın haklarıyla sınırlı kalmamalı, feminizmin toplumsal değişim gücü anlatılmalıdır.
- **Halkı Bilgilendirici Kamusal Kampanyalar Düzenlenmeli:** Özellikle erkekler ve muhafazakâr kimlik gruplarına hitap edecek biçimde hazırlanmış, önyargılardan arındırılmış kamusal kampanyalar oluşturulmalı; feminizmin “erkek karşıtı” değil, “eşitlik yanlısı” bir hareket olduğu vurgulanmalıdır.

Akademik ve Sivil Toplum Araştırmaları

- **Nitel Yöntemlerle Derinlemesine İncelemeler Yapılmalı:** Bu çalışmanın nicel bulgularını destekleyecek şekilde odak grup görüşmeleri, bireysel derinlemesine mülakatlar ve anlatı analizleri yoluyla daha zengin veriler elde edilmelidir.

3. Gelecek Çalışmalar İçin Açık Alanlar

- **Erkeklerin Feminizmle İlişkisi Derinleştirilmeli:** Bu araştırma, erkeklerin feminizm kavramına yönelik çekincelerini ortaya koymuştur. Ancak bu çekincelerin duygusal, sosyo-kültürel ve psikolojik sebeplerini inceleyen çalışmalar henüz yetersizdir.

- **Dini ve Kültürel Kodlarla Feminizmin İlişkisi Araştırılmalı:** Feminizmin geleneksel değerlerle çatıştığı algısı, bu iki yapının gerçekten uzlaşmaz mı yoksa yanlış mı çerçevlendiğini anlamak için daha fazla disiplinlerarası araştırmayı gerektirmektedir.

Elde edilen bulgular ve geliştirilen öneriler doğrultusunda, Türkiye'de feminizm kavramının toplumsal düzlemde sağlıklı ve çok katmanlı biçimde anlaşılması, yalnızca bireysel farkındalık artışıyla sınırlı olmayan, aksine yapısal düzeyde müdahaleleri önceleyen bir dönüşüm süreciyle mümkündür. Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet eşitliğinin geniş toplumsal kesimler tarafından içselleştirilmesi, devletin normatif ve uygulayıcı rolünü yeniden tanımlayarak, kamusal politikaları eşitlikçi, çoğulcu ve kapsayıcı bir perspektifle yeniden inşa etmesini zorunlu kılmaktadır. Eğitim politikalarından medya düzenlemelerine, istihdamdan hukuki çerçevelere kadar uzanan çok alanlı bir müdahale setiyle desteklenmeyen eşitlik söylemleri, ne yazık ki dönüşümsel kapasitesini sürdürebilir hale getirememektedir. Dolayısıyla feminizmin, yalnızca akademik ya da ideolojik bir söylem değil; devlet politikalarının hak temelli bir yeniden yapılanma ekseninde ele alması gereken stratejik bir toplumsal eşitlik paradigması olarak değerlendirilmesi elzemdir.

KAYNAKÇA

- Arat, N.: 2022 Feminizmin ABC'si. İstanbul. Say Yayınları.
- B, M.: 1918 Kız Mekteplerinde Ahlak ve Terbiye-i Ahlakiye. Kadınlar Dünyası, s. 177.
- Bora, A.: 2021 Kadınların Sınıfı: Ücretli Ev Emegi ve Kadın Öznelliğinin İnşası. İletişim Yayınları.
- Cameron, D.: 2022 Meraklısına Feminizm. İstanbul. Nova Kitap.
- Collin, F., & Kaufer, I.: 2015 Feminist Güzergâh (G. Acar Savran, Çev.). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Ertekin, C.: 2022 Geçmişten Günümüze Kadın. İstanbul. Sia Yayınları.
- Hooks, B.: 2019 Feminizm Herkes İçindir. İstanbul. BGST Yayınları.
- Kandiyoti, D.:1987 Emancipated but unliberated? Reflections on the Turkish case. Feminist Studies, 13(2), 317–338.
- Kirkpatrick, K.: 2019 Beauvoir Olmak: Bir Yaşam. Ayrıntı Yayınları.
- Perez, C.: 2021 Görünmez Kadınlar: Erkekler İçin Tasarlanmış Dünyada Veri Yanlılığı ile Yaşamak. Epsilon Yayınları.
- Saini, A.: 2022 Alttakiler: Bilim, Kadınları Nasıl Yanlış Anladı. Minotor Kitap.
- Rocheftort, F.: 2019 Feminizmler Tarihi: SEL Yayıncılık.
- Tekeli, Ş.: 1983 Somut, Sayı 31.
- Tekeli, Ş. (Ed.). :1995 1990'lar Türkiye'sinde kadınlar. İstanbul: İletişim Yayınları.

Toprak, Z.: 2019

Türkiye’de Kadın Özgürlüğü ve Feminizm.
İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Zihniöglü, Y.: 2003

Kadınsız İnkılap: Nezihe Muhiddin, Kadınlar
Halk Fırkası, Kadın Birliği. İstanbul: Metis
Yayınları.

ILO.: 2024

World employment and social outlook: Trends
2024. Erişim adresi:

https://www.ilo.org/sites/default/files/2024-06/WESO_May2024%20-%20TR.pdf

TÜİK.: 2023

İstatistiklerle Kadın 2023. Erişim adresi:

<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2023>

[TÜİK Veri Portalı](https://www.tuik.gov.tr/Veri-Portali)+3thatteknoloji.com+3İPA
İstanbul+3İPA İstanbul

GENDER ISSUES POLL,

Prepared on behalf of

Fawcett Society. 2015:

Erişim adresi:

<https://survation.com/wp-content/uploads/2016/01/Fawcett-Tables-MF-s5611.pdf>

ANADOLU AJANSI. 2024:

Erişim adresi:

https://www.aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/turkiyenin-yuzde-86-5i-internet-kullanicisi-yuzde-93-8i-de-mobil-baglanti-sahibi/3273391?utm_source=chatgpt.com

EKLER

FEMİNİZMİ ANLAMAK VE KAVRAM YANILGILARINI ELE ALMAK

Merhaba,

Bireysel ve toplumsal bazı konulardaki tercihlerimiz ve fikirlerimiz ile ilgili bir kamuoyu araştırması gerçekleştiriyoruz.

Bu konularda sizin de görüş ve fikirlerinizi almak istiyoruz. Çalışma yaklaşık 6-7 dakika sürecektir. Katılımınızın araştırmamıza değerli bir katkısı olacak ve bulgular sadece anonim bilgi olarak kullanılacaktır. Katıldığınız için teşekkürler...

DEMOGRAFI BİLGİLERİ

T1a. İkamet ettiğiniz ili yazar mısınız? [S]

T1b. Kimi durumlarda ikamet ettiğimiz şehir, yaşamımızı en uzun süre geçirdiğimiz yer olmayabiliyor. Yaşamınızı en uzun geçirdiğiniz ili yazar mısınız? [O]

T1c. Bununla ilgili son olarak doğum yerinizi yazar mısınız? [O]

T2. Anketin başında cinsiyet bilgisini işaretlemiştiniz. Peki, kendinizi hangi cinsiyet kimliği ile tanımlarsınız? [S]

Kadın	1
Erkek	2
Belirtmek istemiyorum	3
Diğer (lütfen belirtin)	

T3. Yaşınızı belirtir misiniz? [S]

[.....]

18 yaş altı	SON VER
18 – 19	1
20 – 24	2
25 – 29	3
30 – 34	4
35 – 39	5
40 – 44	6
45 – 49	7
50 ve üzeri	8

T4. Eğitim durumunuz aşağıdakilerden hangisidir (en son mezun olduğunuz eğitim kurumu)? [S]

Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	1
İlkokul	2
Ortaokul veya dengi meslek okulu	3
İlköğretim	4
Lise veya dengi meslek okulu	5
Yüksekokul veya fakülte	6
Yüksek lisans ve üzeri	7

T5. Medeni durum anketin başında belirttiğiniz durumu biraz daha açacak olursak, aşağıdakilerden hangisi sizin medeni durumunuzu en iyi açıklar? [S]

Bekarım, hiç evlenmedim	1
Evliyim	2
Bekarım, boşandım	3
Bekarım, eşim öldü	4
Diğer (lütfen belirtin)	

T6. Çalışma durumunuz aşağıdakilerden hangisidir? [S]

Tam zamanlı çalışıyorum	1
Yarı zamanlı çalışıyorum	2
Dönemsel çalışıyorum	3
İşsizim	4
Öğrenciyim	5
Ev Hanımıyım	6
Emekliyim	7
Hasta / Engelli vb. Durumum var	8
Diğer (lütfen belirtin)	

ANA BÖLÜM

S1a. İnsanlar ideolojik, siyasi, kültürel ve diğer birikimleri ile birlikte kendilerini toplumda farklı farklı gruplarda tanımlıyorlar. Aşağıdakilerden hangileri sizi tanımlıyor? [M]

S1b. Peki, en iyi tanımlayan hangisi? [S]

İFADELER ARASINDA ROYASYON UYGULA

Milliyetçi /	1
Kemalist / Atatürkçü	2
Ulusalcı	3
Sosyal demokrat	4
Ülkücü	5
Liberal	6
Muhafazakâr	7
Sosyalist / komünist	8
Apolitik	9
Cevap vermek istemiyorum	10

S2. Daha önce “**Feminizm**” terimini duydunuz mu? [S]

Evet	1
Hayır	2

S3. Feminizm hakkında ne kadar şey duydunuz ya da biliyorsunuz? [S]

Çok fazla biliyorum	5
Biraz biliyorum	4
Ne biliyorum ne bilmiyorum	3
Pek bilmiyorum	2
Hiçbir şey bilmiyorum	1

S7. Birinden “feminist” olarak bahsetmek aşağıdaki tanımlardan hangisine en çok uyar? [S]

İltifat	1
Hakaret	2
Doğal bir tanımlama	3

S4. Feminizmi nasıl tanımlarsınız? [M]

İFADELER ARASI ROTASYON UYGULA

Cinsiyetler arası eşitliği savunan bir hareket	1
Kadın haklarına odaklanan bir ideoloji	2
Toplumsal cinsiyet normlarına karşı çıkan bir düşünce akımı	3
Erkek düşmanlığı	4
Anarşik bir hareket	5
Sapkınlık	6
Eşcinsellik	7
Aktivist	8
Diğer (lütfen belirtin)	

S5. Lütfen aşağıdaki ifadelere katılıp katılmadığınızı belirtiniz. 5_Kesinlikle katılıyorum, 1_Kesinlikle katılmıyorum anlamına gelmektedir.

İFADELER ARASI ROTASYON UYGULA	5_Kesinlikle katılıyorum	4	3	2	1_Kesinlikle katılmıyorum
Kadın ile erkeğin eşit olduğuna inanıyorum	5	4	3	2	1
Feminizm erkek düşmanlığı anlamına gelmektedir	5	4	3	2	1
Feminist erkekler de olabilir	5	4	3	2	1
Feminizm kadın erkek eşitliği anlamına gelmektedir	5	4	3	2	1
Feminizm tanımı ülkeden ülkeye değişmektedir	5	4	3	2	1
Feminizim dönemden döneme değiştiğini düşünüyorum	5	4	3	2	1
Feministlerin anarşist olduklarını düşünüyorum	5	4	3	2	1
Bence Türkiye’de kadın hakları iyi savunuluyor	5	4	3	2	1
Kadın erkek diye ayırmak yerine insan haklarının savunulması gerekliliğine inanıyorum	5	4	3	2	1
İnsan hakları doğru uygulanırsa zaten kadın ile erkek eşit olur	5	4	3	2	1
Feminizm örf adet ve geleneklerimize aykırıdır	5	4	3	2	1
Feminizim yeni moda akımıdır	5	4	3	2	1
Bence asıl sorunumuz kadın erkek eşitsizliği değil sınıfsal eşitsizliktir	5	4	3	2	1
Kadınla erkeğin fitratı ayırır	5	4	3	2	1
Kadınların haklarını savunmak feminizm değildir	5	4	3	2	1

S6. Aşağıdaki ifadelerden hangisi sizin görüşünüzü en iyi şekilde anlatır? [S]

Kendimi feminist olarak tanımlarım	1
Kadınlar ve erkekler için eşitliğe inanıyorum ama kendimi feminist olarak tanımlamıyorum	2
Feminizmin dışlanmışlık olduğunu düşünüyorum	3
Feminizmin alakasız/yersiz bir tanım olduğunu düşünüyorum	4
Feminizme karşıyım	5
Feminizmin neyi temsil ettiğini bilmiyorum	6
Yukarıdakilerin hiçbiri	7

S7. Feminizm tanımlarından bir tanesi de “**Feminizm, erkeklerin ve kadınların toplumda eşit haklara ve statüye sahip olması ve her şekilde eşit muamele görmesi gerektiğini savunur**”. Bu tanımlamayı okuduktan sonra aşağıdaki soruyu tekrar cevaplamanızı rica ediyoruz.

Aşağıdaki ifadelerden hangisi sizin görüşünüzü en iyi şekilde anlatır? [S]

Kendimi feminist olarak tanımlarım	1
Kadınlar ve erkekler için eşitliğe inanıyorum ama kendimi feminist olarak tanımlamıyorum	2
Feminizmin dışlanmışlık olduğunu düşünüyorum	3

Feminizmin alakasız/yersiz bir tanım olduğunu düşünüyorum	4
Feminizme karşıyım	5
Feminizmin neyi temsil ettiğini bilmiyorum	6
Yukarıdakilerin hiçbiri	7

S6 VEYA S7'DE "1" → SOR

S7c. Feminizmi eyleme dönüştürme çabaları neler olabilir? [O]

[.....]

S6 VEYA S7'DE "1" → SOR

S7b. Sizin şahsen yaptığınız bir şey var mı? [O]

[.....]

S7=5 → SOR

S7a. Neden feminizme karşısınız? [O]

[.....]

S8. Hayatınızda feminizmi savunan ya da feminist olduğunu belirten biriyle karşılaştınız mı? [S]

Evet	1
Hayır	2
Hatırlamıyorum	3

S8=1 → SOR

S8a. Bu kişiyle olan deneyiminiz feminizme bakış açınızı değiştirdi mi? [S]

Evet değiştirdi	1
Hayır değiştirmede	2

S8=1 → SOR

S8c. Bu kişi kimdir? [O]

[.....]

S8a=1 → SOR

S8b. Hangi yönde feminizme bakışınızı değiştirdi? [S]

Çok olumlu yönde	5
Olumlu yönde	4
Ne olumlu ne değil	3
Olumsuz yönde	2
Çok olumsuz yönde	1

HERKESE SOR

S8d. Feminist olarak tanımladığınız kimler var, yazabilir misiniz? [O]

[.....]

S9. Feminizmin toplumsal, kültürel ve ekonomik etkileri neler olabilir? [M]

Cinsiyet rollerini değiştirme potansiyeli	1
Toplumda daha fazla farkındalık yaratma	2
Ekonomik eşitsizliği azaltma çabaları	3
Kadına yönelik şiddeti engelleme	4
Bunların hiçbiri	5
Diğer (lütfe belirtin)	

S10. Sizce medya, feminizm konusunu nasıl ele alıyor? [M]

Feminist mesajları destekliyor	1
Feminizmi çarpıtarak sunuyor	2
Cinsiyet eşitliği konusundaki önemi vurguluyor	3
Politikacılar ne isterse sadece onu yansıtıyor	4
Özellikle kadına karşı şiddet olaylarına yeterince yer vermiyor	5
Diğer (lütfe belirtin)	

S11. Feminizme dair yanlış bir algı olduğunu düşünüyor musunuz? [S]

Evet düşünüyorum	1
Hayır düşünmüyorum	2

S11=1 → SOR

S11a. Feminizme dair yanlış algıların temel sebepleri sizce nelerdir? [M]

Kamuoyu feminist görüş ve hedefleri anlamıyor	1
Feministler sözlerinde ve eylemlerinde çok radikaller ve insanları korkutuyorlar	2
Geleneksel düşünce, feminist düşünce karşısında çok büyük bir engel oluşturuyor	3
Anti-feministler ve ataerkil ideolojinin savunucuları, kasıtlı olarak feminizmi itibarsızlaştırıyor	4
Feministler, güncel problemlere odaklanmak yerine cinsel özgürlük vb. problemlere odaklanıyorlar	5
Kolluk kuvvetlerinin (polis, asker, jandarma) feminist harekete karşı mukavemetleri	6
Diğer (lütfe belirtin)	

S11=1 → SOR

S12b. Feminizmin yanlış anlaşılmasını çözenin önemli yolları sizce nelerdir? [M]

Ana akım medyanın doğru şekilde yönlendirilmesi	1
Feminizmin olumlu savunuculuğunu geliştirmek için dijital medyanın kullanılması	2
Sosyal organizasyonların kurulması ve ses kanallarının genişletilmesi	3
Feministlikle ilgili bilgilerin popülerleştirilmesi	4
Kadınların daha fazla politik söylem için mücadele etmesi	5
Politika düzeyinde ele alınması	6
Devlet eliyle eğitimler düzenlenmesi (okullarda, ibadethanelerde, kamusal alanlarda)	7
Diğer (lütfe belirtin)	

BİTİŐ

Çalışmaya katılıp katkıda bulunduğunuz için çok teşekkür ederiz.